

LAB-ammattikorkeakoulu
Liiketalous Lappeenranta
Tradenomi
Laskentatoimi

Nea Jämsén

Sijoittaminen eläkesäästämisen muotona verrattuna YEL-vakuutukseen yrittäjän näkökulmasta

Opinnäytetyö 2020

Tiivistelmä

Nea Jämsén

Sijoittaminen eläkesäästämisen muotona verrattuna YEL-vakuutukseen
yrittäjän näkökulmasta

LAB ammattikorkeakoulu

Liiketalous Lappeenranta

Liiketalouden koulutus

Laskentatoimi

Opinnäytetyö 2020

Ohjaaja: yliopettaja Heikki Sintonen, LAB ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten yrittäjän kannattaa säästää eläkettä varten. Tavoitteena oli löytää yrittäjälle sopivia sijoitusmuotoja, joilla yrittäjä voisi tukea YEL-vakuutuksen tarjoamaa eläketurvaa. Haluttiin myös selvittää pienemmän YEL-työtulon merkitystä sosiaalietuuksiin.

Työn teoriaosuudessa käsitellään YEL-vakuutusta ja siihen liittyvää keskeistä käsitteistöä sekä erilaisia sijoitusmuotoja. Työssä esiteltiin sijoitusinstrumenttien eroja ja pohdittiin niiden vaikutusta eläkesäästämiseen yrittäjällä. Tietolähteinä käytettiin erilaisia sijoittamisen ja säästämisen teoksia, internetlähteitä ja aiheeseen liittyvää lainsäädäntöä. Empiirinen osuus koostui yrittäjien haastatteluista, joissa pyrittiin selvittämään yrittäjien nykyisiä eläkesäästötapoja.

Tutkielman tulokset osoittivat, että yrittäjän sosiaaliturvan ja eläketurvan kannalta paras ratkaisu olisi maksaa päivärahaan oikeuttavaa YEL-maksua ja sijoittaa eläketurvan takaamiseksi.

Avainsanat: sijoittaminen, eläkesäästäminen, YEL-vakuutus

Abstract

Nea Jämsén

Investing as Form of Retirement Saving Compared to YEL Insurance from
Private Entrepreneur's Point of View

LAB University of Applied Sciences

Business Administration, Lappeenranta

Degree Programme in Business Administration

Specialisation in Accounting

Bachelor's Thesis 2019

Instructor: Mr. Heikki Sintonen, Principal Lecturer, LAB University of Applied
Sciences

The purpose of this thesis was finding the most efficient way to save for pension from entrepreneur's point of view. Target was to find suitable forms of investing to meet entrepreneur's needs and which could be used to support YEL-pension. Another target was to research the effect of YEL-insurances on social benefits.

The theoretical part consists of the study of YEL insurance, the key content of this and common forms of investments. Thesis also presents investment instruments and presents their differences. Sources include books about saving and investing, and also internet sources concerning YEL insurance and investment and law text of pension laws. Empirical part contains interviews of entrepreneurs about their current pension saving plans.

The result of this study shows that to get best social security and to achieve target pension, entrepreneurs should combine YEL pension with investing to ensure sufficient pension.

Keywords: investments, saving, YEL insurance

Sisällys

1. Johdanto.....	6
1.1. Tavoite	6
1.2. Rajaukset.....	7
1.3. Tutkimuskysymykset.....	7
1.4. Teoreettinen viitekehys	7
1.5. Tutkimusmenetelmä.....	7
2. Yrittäjän eläkesäästäminen yleisesti.....	9
2.1. Takuueläke	10
2.2. Riittävä eläke	10
2.3. Yrittäjän eläkkeelle siirtyminen.....	11
3. YEL-vakuutus	12
3.1. YEL-työtulo	13
3.1. Maksut	17
3.2. Edut	18
3.3. YEL-maksujen ja eläkkeen verotus.....	19
3.4. Eläkkeen kertyminen.....	19
3.1. YEL-vakuutuksen ongelmakohdat	21
4. YEL-vakuutuksen tarjoajat Suomessa	23
4.1. Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen.....	24
4.2. Keskinäinen Työeläkeyhtiö Elo	25
4.3. Veritas.....	25
4.4. Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma.....	25
5. Sijoittaminen YEL-vakuutuksen tukena säästämässä	26
5.1. Turvaverkon vahvistaminen	26
5.2. Henki- ja pysyvän työkyvyttömyyden vakuutus.....	27
5.3. Tapaturmavakuutus	28

5.4.	Sijoittaminen yleisesti.....	28
5.5.	Sijoitusten verotus	30
5.6.	Yrittäjälle soveltuva sijoitusportfolio	31
6.	Sijoitusrahastot.....	33
6.1.	Osakerahastot	35
6.2.	Korkorahastot	36
6.3.	Yhdistelmärahastot	36
6.4.	Indeksirahastot	37
6.5.	EFT eli exchange traded fund.....	38
7.	Muita yrittäjälle soveltuvia sijoitusvaihtoehtoja	38
7.1.	Arvo-osuustili	38
7.2.	Suora osakesijoittaminen pörssinoteerattuihin yrityksiin.....	39
7.3.	Osakesäästötili	41
7.4.	Pitkäaikaissäästötili.....	41
7.5.	Vapaaehtoinen eläkevakuutus.....	42
8.	Eläketurvan kerryttäminen.....	42
8.1.	Sijoitusten laskennallinen tuottoarvio	43
8.2.	Eläkesäästöstrategian vaikutus työuran aikana ja sen jälkeen	47
8.3.	Yrittäjien haastattelut	51
9.	Johtopäätökset.....	51
10.	Lähdeluettelo	54

1. Johdanto

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia yrittäjän eläkesäästämisen kehittämistä sijoituksilla. Verrataan YEL-vakuutuksella muodostuvaa eläketurvaa vapaaehtoisella sijoittamisella aikaan saatua eläketurvaan. Aihealue kattaa yleisimmät suhteellisen matalariskiset sijoittamisen muodot ja näiden verotuksen sekä eri vakuutusyhtiöiden tarjoamat YEL-vakuutukset. Työssä käsitellään myös yrittäjän vapaaehtoisia vakuutuksia ja niiden tuomia etuja. Pohditaan myös, miten yrittäjän olisi kannattavaa kartuttaa eläketurvaa, siten että hänellä säilyisi vahva turvaverkko yrittäjäuran lävitse. Aihe on yleisesti kiinnostava, koska yrittäjien eläkejärjestelmän toimivuudesta on paljon kiistelyä. Nuorten yrittäjien usko eläkejärjestelmään on ollut laskussa ja useissa kyselyissä on huomattu selkeää luottamuspulaa järjestelmää kohtaan. Tämän vuoksi on mielestäni tärkeää arvioida eläkesäästämistä yrittäjän näkökulmasta ja selvittää miten yrittäjä voi säilyttää sosiaaliturvansa ja saada tavoittelemansa eläkkeen. Yrittäjiltä on myös tullut paljon painetta päättäjien suuntaan eläkejärjestelmän uudistamiseen liittyen, on myös tämän takia tärkeää selvittää miten yrittäjät voivat nykyisellä järjestelmällä saada itselleen tavoittelemansa eläkkeen ja silti pysyä sosiaaliturvan osalta vahvasti vakuutettuina. Koen, että tämän tyyppisestä työstä olisi apua nuorille yrittäjille, jotka pohtivat eläkesäästämiseen kohdistuvia kysymyksiä. Aihealue on minulle tärkeä, koska tulen yrittäjäperheestä, jossa eläkesäästäminen YEL-vakuutuksella ja sijoittamalla on ollut esillä. Erityisesti kiinnostus aihetta kohtaan nousi sijoittamista käsittelevällä kurssilla, jossa pääsin tutustumaan nykyisiin sijoitusmenetelmiin ja säästämisen mahdollisuuksiin. Haluan selvittää yrittäjän näkökulmasta nykyisen eläkejärjestelmän toimivuutta ja optimaalisinta tapaa kartuttaa eläketurvaa sekä säilyttää mahdollisimman kattava turvaverkko läpi yrittäjäuran.

1.1. Tavoite

Keskeisinä tavoitteina on selvittää, miten yrittäjän eläkesäästämällä kartutettua eläketurvaa voidaan vahvistaa sijoittamisen avulla. Halutaan selvittää, onko järkevämpää maksaa korkeammalla summalla YEL-vakuutusta vai pienemmällä summalla YEL-vakuutusta ja sijoittaa samalla. Otetaan huomioon myös YEL-vakuutuksen tarjoama turvaverkko sairastumista ja vammautumista vastaan, sekä vanhempainraha. Vertaillaan eri sijoittamisen muotoja ja pyritään selvittämään millä sijoitusmuodoilla tai näiden yhdistelmällä olisi parhaat tilastolliset mahdollisuudet saavuttaa optimaalisin voitto, ilman riskinsietokyvyn ylittämistä. Pyritään ottamaan huomioon yrittäjien omakohtaiset kokemukset eläkejärjestelmästä ja eläkesäästämisestä.

1.2. Rajaukset

Tutkitaan sijoittamisessa pienillä riskeillä olevia sijoituksia sekä yleisimpiä sijoittamisen muotoja, jotka eivät vaadi yrittäjältä suurta harrastuneisuutta, saati ole paljon aikaa vieviä. Tutkitaan sijoituksia pitkällä aikavälillä.

Eläköitymisikänä käytetään yleisimpiä tämänhetkisiä eläköitymisikiä.

Nämä rajaukset pitävät opinnäytetyön riittävän laajana, mutta silti tarpeeksi yksityiskohtaisena, jotta voidaan tehdä siitä selkeitä johtopäätöksiä.

Ei myöskään oteta huomioon yrityksen likvidisoinnista mahdollisesti tulevia varoja osana eläketurvaa.

1.3. Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tutkimus kysymys:

1. Mikä on tuottoisin tapa eläkesäästämiseen, kun yhdistetään YEL-vakuutus sekä vapaaehtoinen eläkesäästäminen?

Opinnäytetyön alakysymykset:

2. Mikä on riittävä eläke ja voiko sellaista määritellä?
3. Miten yrittäjän ikä vaikuttaa eläkesäästämiseen?

1.4. Teoreettinen viitekehys

Teoreettinen viitekehys koostuu yrittäjän eläkesäästämisen sekä eläketurvan yleisestä esittelystä. Tämän jälkeen esitellään YEL-vakuutus, sen tarjoajat sekä kerrotaan yleisesti YEL-vakuutukseen vaikuttavista tekijöistä. Esitellään vapaaehtoinen eläkesäästäminen, yleisimmät siihen käytettävät työkalut ja käydään läpi vapaaehtoisia vakuutuksia ja YEL-vakuutuksen vaikutuksia näihin. Näistä osuuksista koostuu työn teoriaosuus, jonka jälkeen siirrytään pohtimaan yrittäjän eläketurvan optimointia ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Teoriaosuuden pohjana käytetään aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, aiemmin tehtyjä aiheeseen liittyviä opinnäytetöitä, luotettavia internet-lähteitä, aiheeseen liittyviä tilastoja sekä yrittäjien haastatteluita.

1.5. Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmä on teoreettinen, jossa hyödynnetään myös, empiiristä havaintoaineistoa, jotta saataisiin mahdollisimman syväluotaava näkemys aiheeseen. Aineistoon kuuluvien tilastojen tulkinnessa käytetään kvantitatiivista tutkimusmenetelmää.

Opinnäytetyössä haastateltiin kolmea yrittäjää eri ikäluokista eripuolilta Suomea. Haastattelut suoritettiin toukokuussa 2020. Aineiston analyysissä sovellettiin sisällönanalyysia. Haastattelut suoritettiin nimettöminä, niin että vain

sukupuoli ja ikä tiedot kerättiin yrittäjiltä. Haastateltavissa oli sekä miehiä, että naisia. Haastatteluihin valittiin yrittäjiä eri ikäluokista ja eri toimialoilta, jotta saatiin mahdollisimman kattava otanta iän ja toimialan vaikutuksesta eläkesäästämisessä. Ikäjakama oli 29-57-vuotta. Yrittäjyyden kesto vaihteli 1vuodesta 12vuoteen.

2. Yrittäjän eläkesäästäminen yleisesti

Eläkesäästämällä tarkoitetaan tulevan eläkkeen ajalle kerrytettävää varallisuutta. Yrittäjän eläkesäästäminen eroaa palkansaajan eläkesäästämisestä monilla tavoilla. Sitä koskee eri lainsäädäntö ja eläkkeen kertymisestä huolehtii yrittäjä itse. Yrittäjän oikeudesta vanhuuseläkkeeseen, osittaiseen vanhuus eläkkeeseen, kuntoutukseen, työkyvyttömyyseläkkeeseen ja työuraeläkkeeseen on säädetty yrittäjän eläkelaissa. Laissa ei ole määritelty alarajaa eläkkeen määrälle, toisin kuin palkansaajien eläkelaissa. (työeläke.fi, yrittäjän eläketurva)

Yrittäjän eläkesäästämistä määrittelevä laki on huomattavasti joustavampi kuin palkansaajien eläkelaki. Lain joustavuus on siinä mielessä hyvä asia, että se luo paremman mahdollisuuden yrittäjälle seurata oman yrityksensä taloudellista tilannetta. Esimerkiksi, jos yrityksellä on taloudellisesti heikompi kausi, voi yrittäjä pienentää hetkellisesti omaa YEL-maksuaan. Tässä tulee kuitenkin muistaa, että näin saa vain siirrettyä maksettavan määrän suorittamista tulevaisuuteen, ei kokonaan poistaa maksua. Vaihtoehtoisesti yrittäjä voi arvottaa oman työtulonsa pienemmäksi, jolloin YEL-maksu on alhaisempi, mutta tämä tarkoittaa, ettei yrittäjän eläke kartu samalla tavalla kuin mitä suuremmalla työtulolla. (varma, Yrittäjä- jouta ja säästä) Toisaalta voidaan huomata myös, ettei yrittäjälle ole määritelty laissa yhtä kattavaa eläketurvaa kuin palkansaajille. Tämä johtuu pääosin siitä, ettei yrittäjä ole oikeutettu kaikkiin sosiaaliturvan etuuksiin, mikäli hän maksaa alhaisinta mahdollista YEL-maksua. (työeläke.fi, yrittäjän eläketurva)

Lähtökohtana yrittäjän eläkesäästämislle voidaan pitää, että yrittäjän eläkkeen tulisi olla työssäkävijää korkeampi yrittämiseen liittyvän taloudellisen riskin vuoksi. Tämä ei kuitenkaan usein toteudu pelkän YEL-vakuutuksesta saatavan eläkkeen turvin, koska erityisesti nuoremmat yrittäjät kokevat YEL-vakuutuksen pakollisena pahana, eivätkä arvota työtuloa realistiselle tasolle. Työtulon arvottaminen alakanttiin johtuu myös siitä, että yrittäjät kokevat YEL-maksun suuruuden olevan liian suuri verrattuna yrityksen tuottoihin. Ei voida myöskään suoraan verrata yrittäjän eläkettä yrittäjän palkkaan, koska toisin kuin ulkopuolisilla työntekijöillä yrittäjän palkka saattaa vaihdella suurestikin yrityksen taloudellisen tilanteen mukaan. Saattaa myös olla, ettei yrittäjä maksa itselleen niin suurta palkkaa kuin mitä ulkopuoliselle palkansaajalle maksettaisiin hänen tekemästään työstä, jolloin yrittäjän ja palkansaajan palkat eivät ole automaattisesti vertailukelpoisia keskenään. (työeläke.fi, yrittäjän eläketurva)

2.1. Takuueläke

Takuueläke takaa jokaiselle Suomessa asuvalle henkilölle vähimmäiseläkkeen, johon hänellä on oikeus, mikäli hänen muuten saamansa eläke on yhteensä maksimissaan 827,78€. Vähimmäiseläke on täysimääräisenä 834,52€ kuukaudessa. Täysimääräisenä vähimmäiseläkkeen saa vain siinä tapauksessa, että henkilö ei saa mitään muita eläkkeitä. Mikäli henkilö saa muita eläkkeitä, mutta niiden summa ei ylitä takuueläkkeen tuloarajaa eli 827,78€ vähennetään muiden eläkkeiden summa täysimääräisenä vähimmäiseläkkeen määrästä. Takuueläkkeen määrään eivät vaikuta rintamalisä, eläkkeen lapsikorotus, omaisuus, eläkettä saavan hoitotuki, kunnan maksama omaishoidon tuki, pääomatulot eivätkä ansiotulot. Poikkeuksena kuitenkin työkyvyttömyyseläkkeellä olevien ja takuueläkettä työkyvyttömyyden perusteella saavien takuueläkkeet. Ansioita saa takuueläkkeen ohella olla 834,52€ kuukaudessa vuonna 2020 ilman, että ne vaikuttavat työkyvyttömyyseläkkeeseen tai takuueläkkeen maksamisen jatkamiseen. (Kansaneläkelaitos, 2020, takuueläke) Tämä on lakisääteinen etuus ja sitä säätelee laki takuueläkkeestä. Lain mukaan henkilön on oltava vähintään 16 vuotta täyttänyt ja hänen on täytynyt asua Suomessa vähintään kolme vuotta, jotta hän on oikeutettu takuueläkkeeseen. (Finlex, 2010, laki takuueläkkeestä) Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jos henkilön eläke jää alle 827,28€ saatava eläke vähennetään vähimmäiseläkkeestä 834,52€ ja henkilölle maksetaan jäljelle jäävä summa vähimmäiseläkettä. Pääomatulot, kuten sijoitusten tuotot eivät vaikuta takuueläkkeen määrään. Alla olevassa kuvassa on takuueläkkeen laskentaperiaate yksinkertaistettuna. (Kansaneläkelaitos, 2020, Takuueläke)

Kuva 1 Nea Jämsén

2.2. Riittävä eläke

Riittävän eläkkeen määrä on yksilöllistä, mutta riittävän eläkkeen määränä voidaan yleisesti pitää määrää, jolla yrittäjä voi säilyttää elintasonsa ilman merkittäviä taloudellisia uhrauksia. Tällä tarkoitetaan elintason selvää laskua tai luopumista yksityisestä omaisuudesta, ilman, että se on suunnitelman mukaista. Yrittäjän saama YEL-eläkkeen taso on kokonaisuutena

samansuuruinen kuin työssäkäyvän TYEL-eläke, mutta toisinkuin TYEL-eläkkeen kohdalla yrittäjä maksaa eläkkeensä lähes kokonaan itse. Palkansaajilla työnantajan maksama osuus pienentää työntekijän itsensä maksamaa osuutta. Palkansaajan TYEL-maksu on 7,15% tai 8,65% palkasta ja työnantaja maksaa loppuosan, kun taas yrittäjä maksaa 24,1% tai 25,6% riippuen yrittäjän iästä. (elo, YEL-maksut) Tämä luo ristiriidan siihen nähden, että yrittäjä ottaa uransa aikana suuremman riskin kuin palkattu työntekijä. Yrittäjien taloudellinen turva on myös usein heikompi työkyvyttömyyden tai sairaseläkkeen kohdalla, kuin TYEL:n piiriin kuuluvan henkilön, joka on vastaavassa työssä, johtuen usein alakanttiin merkatuista YEL-työtuloista. Mikäli työtulo on oikein merkattu, yrittäjän taloudellinen turva on TYEL:n piiriin kuuluvan palkansaajan kanssa samalla tasolla. (Työeläke, Yrittäjän eläketurva) Nämä laittavat yrittäjät heikompaan asemaan työntekijöihin nähden sen lisäksi, että yrittäjät ovat jo ottaneet palkansaajiin verraten suuren taloudellisen riskin alkamalla yrittäjäksi. Pensions at a Glance on säännöllisin väliajoin OECD:n julkaisema raportti eläkkeistä. Viimeisimmässä 2017 julkaistussa raportissa keskipalkkaisen suomalaisen eläke oli noin 56,6% palkansaajan palkasta. (Eläketietokeskus, 2019, Lakisääteisen eläkkeen suhde palkkoihin) Tämän perusteella voidaan ottaa arvioksi, että yrittäjälle riittävänä eläkemääränä voitaisiin pitää esimerkiksi 70% palkan määrästä. Mikäli yrittäjän keskimääräinen palkka olisi Suomen mediaanipalkan ylärajalla noin 3 199,00€ kuukaudessa tulisi hänen eläkkeensä olla suunnilleen 2239,30€ kuukaudessa. Jos lasketaan eläkkeen kesto tämänhetkisen eläkejärjestelmän kanssa yhtenevästi, olisi eläke aika noin 22 vuotta. (Työeläke, Yrittäjän eläketurva) Tässä tulee kuitenkin ottaa huomioon, että riittävä eläke on erittäin yksilöllinen käsite ja toisen riittävä voi olla toiselle riittämätön.

2.3. Yrittäjän eläkkeelle siirtyminen

Vuonna 2017 Suomen eläkejärjestelmää uudistettiin. Tämä uudistus vaikutti kaikkien 1954-vuoden jälkeen syntyneiden eläkeikään. Tällä hetkellä eläkeikä on sidottu arvioituun elinajan odotteeseen. Uudistuksella pyritään varmistamaan työssä vietetyn ajan ja eläkeajan suhteen samana pysyminen sukupolvelta toiselle. Näin ollen elinajan odotteeseen sidottu eläkeikä tuo mukanaan pidemmät työurat ja keventää työssäkäyvien eläketaakkaa. Osittaiselle varhaiseläkkeelle voi kuitenkin siirtyä 61-vuotiaana näin halutessaan. Se kuitenkin vaikuttaa myöhemmin maksettavan eläkkeen määrään. Tämä luo oman haasteensa eläkesäästämiseen, koska varmaa tietoa varhaisimmasta eläkeiästä ei ole. On kuitenkin tarjolla monia eri tietokantoja, joista voidaan laskea arvioitu eläkeikä ja myös arvioida eläkkeen kesto. YEL-eläkkeen maksatus on laskettu tällä hetkellä siten, että yrittäjä viettäisi eläkkeellä 22 vuotta ja aloittaisi eläkkeensä 65-vuotiaana. Tämänhetkisen elinajan odotteen mukaan eläkeikänsä 65-vuotiaana tavoittava henkilö ehtisi olla eläkkeellä 20 vuotta ja seitsemän kuukautta, mikä tarkoittaa, että henkilöltä

jäisi vuosi ja viisi kuukautta maksettua YEL-eläkettä saamatta. Vuonna 2019 eläkkeelle siirtymisiän odote oli 25-vuotiaille 70 vuotta 10 kuukautta ja 50-vuotiaille 67 vuotta ja 8 kuukautta eläketietokeskuksen tilastojen mukaan. Naisten ja miesten eläkkeelle siirtymisiässä ei ollut merkittävää eroa, naisilla eläkkeelle siirtymisiän odote oli 0,7 vuotta matalampi kuin miehillä. Varhaisin vanhuuseläkkeelle siirtymisikä tällä hetkellä 25-vuotiaille on eläketurvakeskuksen arvion mukaan 68 vuotta ja yksi kuukausi, kun taas nyt 50-vuotiailla se on arvion mukaan 65 vuotta ja 11 kuukautta. (Eläketietokeskus 2020, Eläkkeellesiirtymisikä työeläkejärjestelmässä)

3. YEL-vakuutus

YEL-vakuutusta säätelevä yrittäjien eläkelaki säädettiin vuonna 1970, Yrittäjän Eläkelaki 468/1969, jotta pystyttiin luomaan varmempi turva yrittäjien eläkkeelle. YEL-vakuutus on lainmääräämä vakuutus, joka henkilön tulee ottaa, mikäli hän täyttää yrittäjän eläkelaisa annetun määritelmän yrittäjästä. Määritelmä on lain mukaisesti seuraava:

Yrittäjä

Yrittäjällä tarkoitetaan henkilöä, joka tekee ansiotyötä olematta työsuhteessa tai virka- tai muussa julkisoikeudellisessa toimisuhteessa.

Yrittäjänä pidetään avoimen yhtiön yhtiömiestä tai muun yhteisön tai yhtymän sellaista osakasta tai yhtiömiestä, joka on henkilökohtaisessa vastuussa yhteisön tai yhtymän velvoitteista ja sitoumuksista.

Yrittäjänä pidetään myös osakeyhtiössä johtavassa asemassa työskentelevää osakasta tai muussa yhteisössä johtavassa asemassa työskentelevää henkilöä, jos:

1) osakeyhtiön osakas omistaa yksin yli 30 prosenttia yhtiön osakepääomasta tai hänellä on yksin yli 30 prosenttia yhtiön osakkeiden tuottamasta äänimäärästä;

2) osakeyhtiön osakas omistaa yhdessä perheenjäsentensä kanssa yli 50 prosenttia yhtiön osakepääomasta tai heillä on yhdessä yli 50 prosenttia yhtiön osakkeiden tuottamasta äänimäärästä; tai

3) muussa yhteisössä johtavassa asemassa työskentelevällä henkilöllä on 1 tai 2 kohdassa tarkoitettua vastaava määräämisvalta yhteisössä.

(Finlex, 2006, Yrittäjän eläkelaki)

Se on luotu yrittäjän eläkkeen turvaksi, koska yrittäjiä ei koske sama eläkesäännöstö kuin palkattuja työntekijöitä. YEL-vakuutus luo turvaa elämäntilanteiden muuttumisen varalle ja toimii yrittäjän tukiverkostona monissa

tilanteissa, joihin ei ole osattu etukäteen varautua. Sillä myös varmistetaan perusturva yrittäjän eläkkeen varalle, vaikka yksin sillä ei pystytä luomaan yrittäjälle työuran aikaista elintasoa ylläpitävää eläketurvaa. Vakuutus turvaa yrittäjän lisäksi hänen perheensä tulevaisuutta kuolemantapauksen varalle, perhe-eläkkeen avulla. Tämä on eläke, jota perhe saa henkilön menehtyttyä ja se perustuu menehtyneen henkilön sen hetkiseen eläketasoon. Näin pyritään takaamaan perheen elintason säilyminen. Eläkettä voi saada aviopuoliso sekä alaikäiset lapset. (Eläketietokeskus 2020)

3.1. YEL-työtulo

YEL-työtulon määritelmänä laissa on se palkka, mikä maksettaisiin ulkopuoliselle saman koulutuksen omaavalle henkilölle, mikäli tämä palkattaisiin hoitamaan yrittäjän työtehtäviä. Työtulon määrän laskemisen helpottamiseksi eläketurvakeskus on laatinut ohjeen toimialoittain yhteistyössä toimialajärjestöjen kanssa. (Eläketietokeskus 2020) Esimerkiksi Suomen Taloushallintoliitto on arvioinut, että kirjanpitoalalla työskentelevän yrittäjän vuotuinen työtulo tulisi olla vähimmäistasoltaan 20 800€ vuodessa, ohjeessa on kuitenkin mainittu, että työtulo vaihtelee huomattavasti riippuen yrittäjän olosuhteista, iästä, koulutuksesta sekä maantieteellisestä sijainnista. Suomen Kuljetus ja Logistiikka, SKAL taas arvioi, että yrittäjän, joka toimii kuljetusalalla, vuotuinen työtulo tulisi määritellä kuorma-autoliikenteen työehtosopimuksen mukaista palkkaa, jota maksetaan yli 12 vuotta ammatissa toimineille täysperävaunukuljettajille noudattaen ja tähän 10% yrittäjä lisän lisäten. Näin ollen yhden auton omistavalle kuljetusyrittäjälle ohjeelliseksi työtuloksi tulisi 36 500,00€ vuodessa. (Työeläkelakipalvelu 2020)

Työtulon määrän määrittelee kuitenkin aina yrittäjä itsenäisesti. Laissa ei ole määritelty, kuinka suuri työtulon pitäisi olla. Sille on annettu ainoastaan ylä- sekä alarajat, joita se ei saa alittaa tai ylittää. Vuonna 2020 alarajan arvoksi on asetettu 7 958,99€ ja ylärajan arvoksi 180 750,00€, työtulon tulee olla näiden summien asettamissa puitteissa. Vaikka nämä ovatkin ainoat tiukasti työtulon määritystä rajaavat ehdot on myös määritelty, että yrittäjä on oikeutettu ansiosidonnaiseen päivärahaan ja peruspäivärahaan vasta, kun työtulo ylittää 13 076,00€ vuonna 2020. Työtulon alarajan sekä päivärahan kertymisperusteen rajan määrittävä summa päivitetään vuosittain, jotta ne pysyvät ajantasaisina. (Eläketietokeskus 2020)

Peruspäiväraha on Kelan etuus työttömille henkilöille. Mikäli yrittäjä täyttää yrittäjän työssäoloehdon hän on oikeutettu saamaan peruspäivärahaa 33,66€/päivä. Etuus maksetaan viitenä päivänä viikossa, mukaan lukien arkipyhät. Yrittäjän on pitänyt toimia viimeisen 48 kuukauden aikana 15 kuukautta yrittäjänä, alle neljän kuukauden mittaisia jaksoja yrittäjänä ei oteta

huomioon, jotta hän täyttää yrittäjän työssäolo ehdon. Hänen YEL-työtulonsa tulee myös olla vähintään aiemmin mainittu 13 076,00€ vuonna 2020. Peruspäivärahaa voi saada maksimissaan 400 päivää yhtäjaksoisesti. Mikäli yrittäjä kuuluu työttömyyskassaan, on hän oikeutettu työttömyyskassansa kautta saatavaan ansiosidonnaiseen päivärahaan. Ansiosidonnaisen päivärahan määrä vaihtelee sen mukaan mihin työttömyyskassaan kuuluu ja kuinka paljon on työtulokseen työttömyyskassaan ilmoittanut. Se on kuitenkin aina hieman suurempi kuin peruspäiväraha. Yrittäjä ei voi ilmoittaa työtulokseen suurempaa summaa, kuin se summa minkä hän on ilmoittanut YEL-työtuloksensa. (Kansaneläkelaitos, peruspäiväraha; SYT.fi 2020)

Alla oleva taulukko kuvaa YEL-työtulon eri rajojen kehitystä viimeisen viiden vuoden aikana. Taulukosta voidaan huomata rajojen nousujohteinen suuntautuminen. (Eläketietokeskus 2020)

Vuosi	Työtulon alaraja	Päiväraha oikeuden raja	Työtulon yläraja
2015	7 502,14 €	12 325,55 €	170 375,00 €
2016	7 557,18 €	12 420,00 €	171 625,00 €
2017	7 645,25 €	12 564,00 €	173 625,00 €
2018	7 656,26 €	12 576,00 €	173 875,00 €
2019	7 799,37 €	12 816,00 €	177 125,00 €
2020	7 958,88 €	13 076,00 €	180 750,00 €

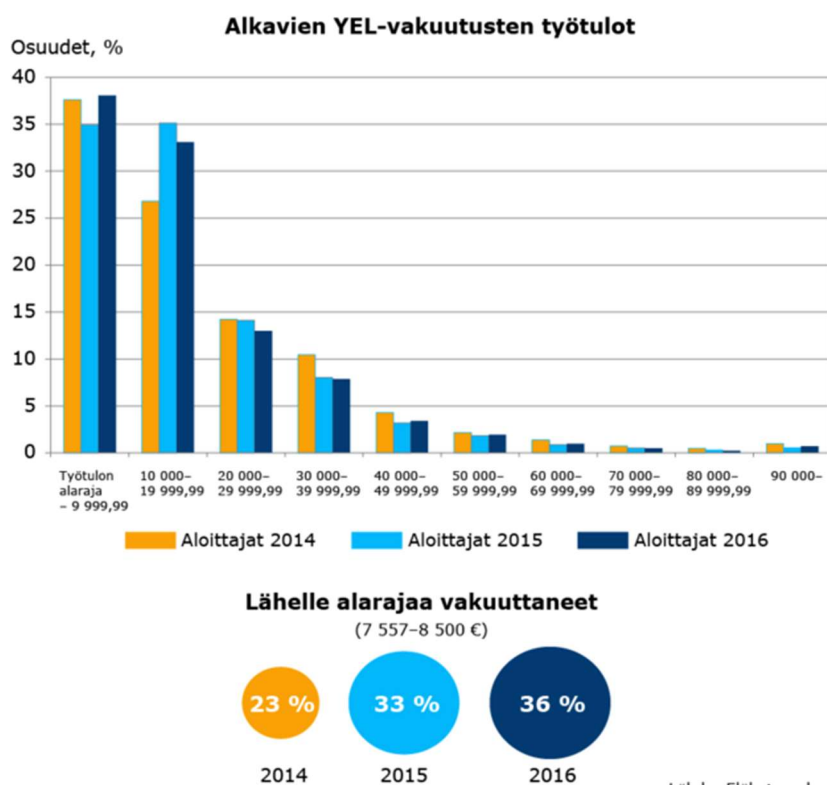
Kun yrittäjä määrittelee omaa työtuloaan, tulee hänen myös ottaa huomioon muut etuudet eläkkeen osalla. Työtulon määrä on suoraan verrannollinen etuuksien määrään. Vahinkovakuutusyhtiö katsoo työtulon määrää esimerkiksi tapaturmasta johtuvan päivärahan maksussa, myöskään peruspäivä- tai kuntoutusrahan summa ei voi ylittää YEL-työtulon määrää. (Lähitapiola, YEL-eläke) Kuntoutusrahalla tarkoitetaan kelan tai mikäli yrittäjällä on vakuutus, joka kattaa kuntoutuksen, vakuutusyhtiön maksamaa toimeentulotukea kuntoutuksen ajalta. Tällä turvataan henkilön toimeentulo kuntoutuksen ajalle. Jotta voi saada kuntoutustukea, tulee olla lääkärin lausunto vamman tai sairauden aiheuttamasta kuntoutuksen tarpeesta. (Kansaneläkelaitos, 2019, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutustuki)

Eläketietokeskuksen tilastojen mukaan vuonna 2016 keskimääräinen YEL-työtulo oli 23 000€ vuodessa. Naisten työtulo oli keskimäärin 21 000€ vuodessa ja miesten 24 000€ vuodessa. Samana vuonna eläketietokeskuksen antamien palkkatietojen mukaan Suomalaisen keskimääräinen palkka oli 40 416€ vuodessa. Tästä voidaan huomata, että monet yrittäjät arvioivat oman

työtulonsa selkeästi alakanttiin yleisten palkkojen määrään verraten.
(Eläketietokeskus 2020)

Mielenkiintoista on myös huomata, että vaikka yrittäjät arvioivat itse oman työtulonsa määrän, naisten työtulo on 2 000€ pienempi kuin miesten työtulo. Työtulo vaikuttaa myös vanhempainrahan määrään ja vaikkakin miesten vanhempainvapaan määrä on ollut nousussa naiset ovat siltikin vielä useammin lasten myötä pidempään vanhempainvapaalla. Tästä voisi olettaa, että naiset arvioisivat työtulonsa hieman miehiä korkeammaksi, jolloin vanhempainrahan määrä olisi korkeampi. Naiset kuitenkin vieläkin arvioivat oman työpanoksensa vähemmän arvokkaaksi kuin miehet. Toki tässä voisi olla kyse siitä, että naiset ottaisivat enemmän riskejä esimerkiksi sijoitusten suhteen ja sen takia arvottaisivat työtulonsa matalammaksi. Naiset ottavat yleisesti vähemmän riskejä sijoittamisessa eikä heidän riskinsietokykynsä ole yleensä yhtä suuri kuin miehillä (Kullas ja Myllyoja, Nainen ja rikastumisentaito, 2014).

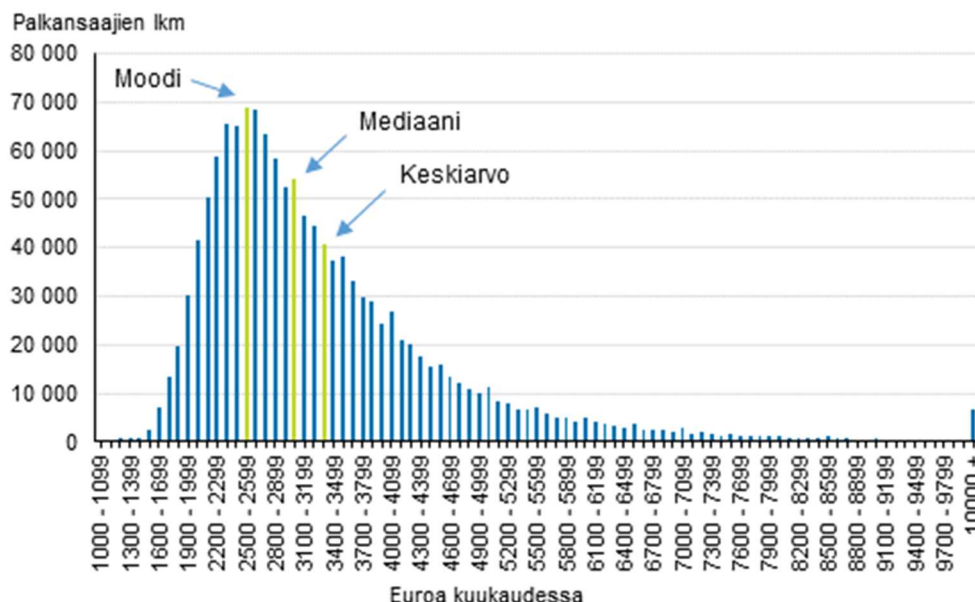
Alla olevasta kuvasta 2 näkyvät vuosina 2014-2016 alkaneiden YEL-vakuutusten työtulojen suuruudet. Kuviosta voidaan huomata selkeä kasvu lähelle alarajaa määritellyissä työtuloissa. Kehitys on huolestuttava yrittäjien lakisääteisen eläketurvan kannalta, mutta kertoo myös yrittäjien vähäisestä luottamuksesta YEL-vakuutusta kohtaan. Tätä tuki myös yrittäjien haastatteluissa esille tullut seikka siitä, että pienyrittäjät kokivat YEL-maksut liian suureksi kulueräksi kuukaudessa, kun työtulo oli merkattu realistiselle tasolle. Kehitys ei ole välttämättä vain negatiiviseen suuntaan, vaan se voi myös kertoa siitä, että yrittäjät luottavat entistä vahvemmin vapaaehtoisen eläkesäästämisen muotoihin, kuten sijoittamiseen. (Eläketietokeskus, 2020, YEL-työtulot)

Kuva 2 Alkavien YEL-vakuutusten työtulot Eläketurvakeskus 22.3.2020

Kuviosta 3 voidaan nähdä jakauma suomalaisten kokoaikaisten palkansaajien palkkojen määrässä. Moodi sijoittuu 2500,00€-2599,00€ kuukaudessa, mikä tekee vuosipalkassa 30 000,00€-31 188,00€. Mediaani sijoittuu 3100,00€-3199,00€ kuukausipalkan kohdalle. Tässä voidaan nähdä raju erotus yrittäjien ilmoittamiin työtuloihin nähden. (Eläketietokeskus 2020)

Kuva 3 Suomalaisten palkkajakauma Tilastokeskus 26.3.2020

Työtulon merkitseminen alakanttiin vaikuttaa selvästi yrittäjien eläketurvaan ja vanhuuseläkkeen määrää, sekä myös sulkee heidät useiden etuuksien ulkopuolelle. Tämä myös vaikuttaa vapaaehtoisten vakuutusten korvaussummiin ja esimerkiksi uudelleen kouluttautumistukeen. (työeläke.fi)

3.1. Maksut

Suurin YEL-vakuutus maksuun vaikuttava tekijä on yrittäjän itsensä määrittelemä YEL-työtulo. Työtulon tulee olla realistinen, mutta sen määrää muuttamalla voi muuttaa suurestikin YEL-maksujen suuruutta. Työtulon suuruutta määriteltäessä tulee kuitenkin ottaa huomioon, että työtulon määrä vaikuttaa suoraan vakuutukseen kuuluvien etuuksien määriin sekä yrittäjän todelliseen eläkkeeseen. Maksun suuruus määritetään prosenttiosuutena YEL-työtulosta. Tämän prosentin suuruuteen vaikuttaa yrittäjän ikä. (Eläketietokeskus 2020)

Alla olevassa taulukossa on eritelty yrittäjän iän vaikutus YEL-maksun suuruuteen. Maksu prosentti nousee kymmeneksi vuodeksi ennen eläkeiän saavuttamista 1,5 prosenttiyksikköä. (Eläketietokeskus 2020)

Yrittäjän ikä	alle 53.v	53-62.v	vähintään 63.v
YEL-maksu prosentti	24,1 %	25,6 %	24,1 %

Muita maksujen suuruuteen vaikuttavat asiat ovat: maksuerin määrä sekä ajankohta ja mahdollinen ensikertalaisuus vähennys. Kun yrittäjäksi ryhtyy ensimmäisen kerran, saa YEL-maksuista ensikertalaisuus vähennyksen. Yrittäjä saa 22% alennuksen maksuista ensimmäisen 48 kuukauden ajalta. Maksut voi maksaa 1,2,3,4,5,6, tai 12 erässä. Halvin vaihtoehto on maksaa vakuutus yhdessä erässä tammikuussa, sillä maksuista kertyy vakuutusmaksukorkoa, joka on vuonna 2020 2%. Kalleimmaksi tulee maksun painottaminen vasta loppuvuoteen. Yrittäjä voi itsenäisesti muuttaa maksuerien eräkuukausia tai niiden ryhmitystä haluamallaan tavalla. (elo, YEL-maksut)

YEL-maksua voi myös väliaikaisesti alentaa tai nostaa sopimaan yrittäjän sen hetkiseen taloudelliseen tilanteeseen. Jousto on mahdollista vain, jos yrittäjällä ei ole ennestään maksamattomia vakuutusmaksuja, yrittäjä ei saa työeläkettä Suomesta, vakuutus on voimassa samassa yhtiössä koko vuoden tai yrittäjä ei saa aloittavan yrittäjän alennusta. Joustoa voi hyödyntää kolme kertaa seitsemän vuoden aikana. Jousto ei vaikuta muihin, kuin eläkkeen perusteena olevaan, vahvistetun työtulon mukaan määräytyviin etuuksiin, kuten vanhempainrahaan. Lisämaksua taas voi käyttää joka vuosi, mikäli kokee sille tarvetta. Lisämaksu ja YEL-vakuutusmaksu eivät kuitenkaan saa ylittää YEL-työtulon ylärajaa, joka on vuonna 2020 180 750,00€. (varma, Yrittäjä- jousto ja säästä)

3.2. Edut

Suurimmat edut YEL-vakuutuksessa, verrattuna muihin eläkesäästämisen muotoihin on sen tarjoama turva elämäntilanteiden muutosten kannalta. Kaikkia etuuksia ei voi korvata vapaaehtoisilla vakuutuksilla. Yrittäjän kannalta merkittävimpiä YEL-vakuutuksen tarjoamia etuja eläketurvan lisäksi ovat työkyvyttömyysturva sekä sairauspäiväraha. YEL-vakuutus tarjoaa myös äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan. Mikäli yrittäjä ei kykene enää jatkamaan omassa työssään, hänelle tarjotaan ammatillista kuntoutusta ja tukea tähän. Näiden etuuksien suuruus on riippuvainen yrittäjän määrittelemästä YEL-työtulosta. Erityisesti äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan sekä ammatillisen kuntoutuksen

korvaaminen on haastavaa, koska niiden tilalle ei ole tarjolla korvaavia vapaaehtoisia vakuutuksia. Tämä on tärkeää ottaa huomioon, kun Yrittäjä määrittää omaa YEL-työtuloaan. (työeläke.fi, yrittäjän eläketurva)

3.3. YEL-maksujen ja eläkkeen verotus

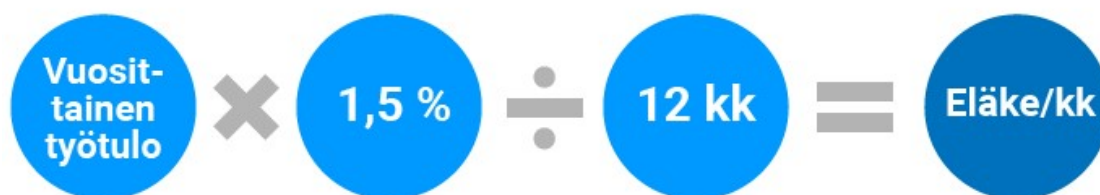
Kun maksetaan YEL-maksuja tulee huomioida maksujen vähennyskelpoisuus verotuksessa. Kaikki YEL-maksut ovat verotuksessa vähennyskelpoisia. Maksut voi vähentää joko yrittäjän, tämän puolison tai yrityksen verotuksesta. Mikäli yrittäjä maksaa vakuutuksensa lisäksi siihen lisämaksua, myös tämä on verotuksessa vähennyskelpoinen samalle maksajalle kuin itse vakuutusmaksu. (työeläke.fi, yrittäjän eläketurva)

YEL-eläkettä nostettaessa eläke luokitellaan ansiotuloksi ja verotetaan kuten muutkin ansiotulot. Mikäli YEL-eläkkeestä maksetaan viivästyskorkoa eläkkeen saajalle. Tätä maksetaan siinä tapauksessa, että eläkkeen maksu on viivästynyt eläkelaitoksesta johtuvista syistä ja tämä viivästyskorko katsotaan henkilön ansiotuloksi. (Verohallinto, 2020, sijoitukset)

3.4. Eläkkeen kertyminen

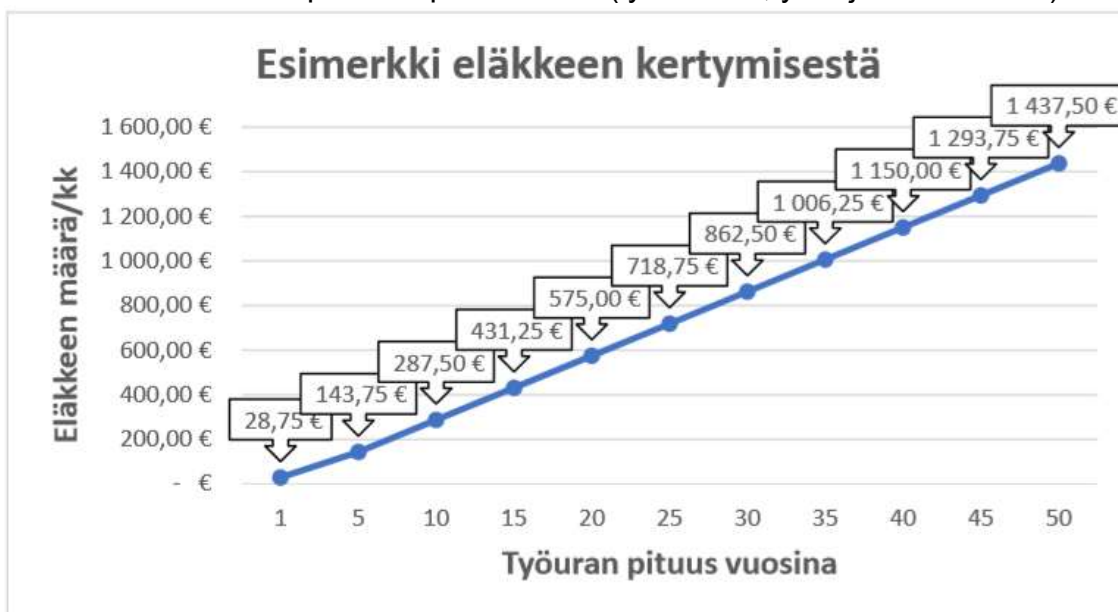
Eläkettä karttuu tietyn prosentti osuuden verran YEL-työtulosta. Prosentti osuuden suuruus on yrittäjän iästä riippuvainen. Alle 53-vuotiailta sekä vähintään 63-vuotiailta eläkettä kertyy 1,5% vuotuisesta YEL-työtulosta vuonna 2020, 53-62-vuotiailla eläkkeen kertymisprosentti on 1,7%. Tämä yrittäjän iästä riippuvainen eläkkeen kasvuprosentin korotus on kuitenkin väliaikainen ja johtuu 2017-2025vuosina käynnissä olevasta siirtymäajasta. Alimman eläkeiän jälkeen yrittäjä saa lykkäyskorotusta 0,4 % per jokainen kuukausi eläkkeelle siirtymiseen tai aina korkeimpaan eläkeikään asti. Alin eläkeikä määräytyy kaikilla vuoden 1954 jälkeen syntyneillä eliniän odotteen mukaan, siten että mitä pidempi on eliniänodote, sitä korkeampi on alin eläkeikä. Tällä on pyritty siihen, että eläkeajan pituus pysyy samana suhteutettuna elinikään, vaikka eliniän odote kasvaa. Oman eläkeikänsä voi tarkistaa helposti esimerkiksi työeläke.fi sivustolta löytyvästä eläkeikälaskurista (työeläke.fi, yrittäjän eläketurva). Jos yrittäjä siis jää eläkkeelle vuosi alimman eläkeiän jälkeen eläkkeeseen saa 4,8 % pysyvän korotuksen. (Eläketietokeskus 2020)

Alla oleva kuvio 4 selventää eläkkeen kertymisen periaatetta. YEL-maksu ei ole suoraan yrittäjän eläkettä varten oleva summa, vaan eläke kertyy 1,5% vuodessa yrittäjän määrittelemästä vuosittaisesta YEL-työtulosta. Kuvan vuosittaisella työtulolla tarkoitetaan yrittäjän määrittelemää vuosittaista YEL-työtuloa. Työtulon nostaminen hetkellisesti ei juurikaan nosta eläkkeen määrää. Tämän takia juuri ennen eläkeikää YEL-työtulon nostaminen huomattavasti ei ole niin suuresti eläkkeen määrään vaikuttavaa, kuin esimerkiksi palkansaajalla viimeisen vuoden palkankorotus. (työeläke.fi, yrittäjän eläketurva)

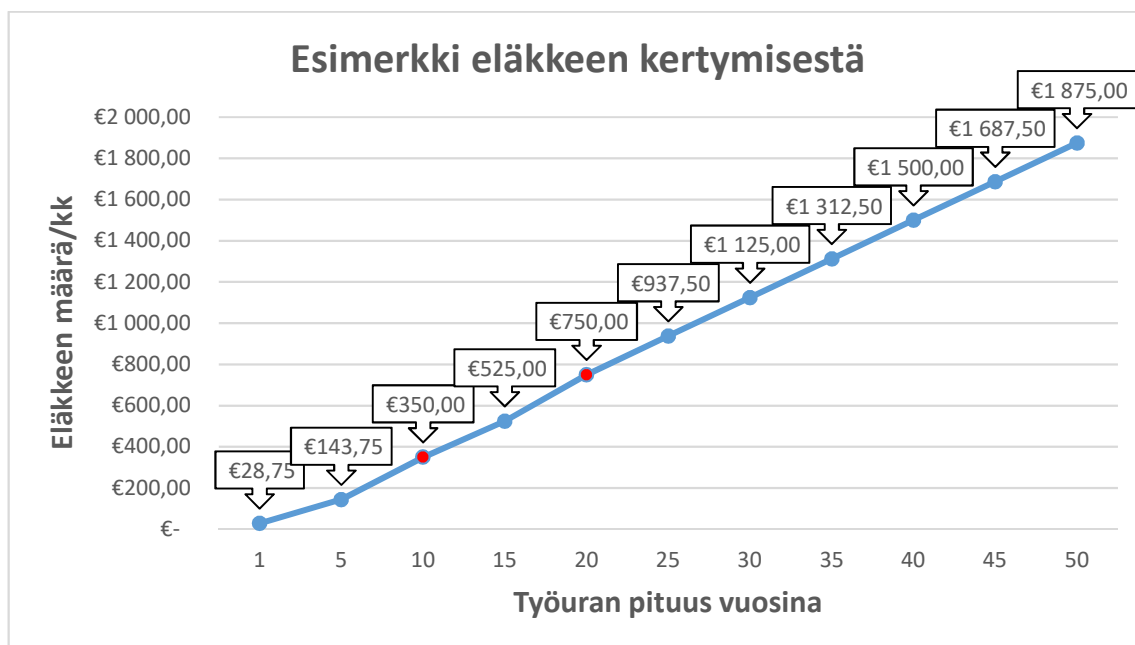
Kuva 4 eläkkeen määrän laskenta Työeläke.fi, yrittäjän eläketurva

Alla olevasta kuviosta 5 käy ilmi eläkekertymä laskettuna 23 000€ vuosittaisella YEL-työtulolla ja 1,5% eläkekertymällä. Kuviosta nähdään kuukausittaisen eläkkeen määrä työuran pituuden mukaan viiden vuoden välein. Kuviosta ei ole huomioitu tällä hetkellä voimassa olevaa iästä riippuvaista eläkekertymän korotusta. Mikäli yrittäjä tekisi 50 vuoden työuran yrittäjänä ja hänen työtulonsa pysyisi koko tuon ajan 23 000,00€ suuruisena hänen YEL-eläkkeensä olisi 1437,50€ kuukaudessa. Eläkkeen kertymisessä ei ole korkoa korolle ilmiötä, joten eläkkeen suuruus kasvaa lineaarisesti läpi työuran, eikä parabeelistä eläkkeen karttumista pääse tapahtumaan. (työeläke.fi, yrittäjän eläketurva)

Kuva 5 esimerkki tasaisesta eläkkeen kertymisestä Nea Jämsén 30.3.2020

Mikäli yrittäjän työtulo kasvaa ensimmäisen 10 vuoden jälkeen 5 000,00 eurolla 23 000,00 eurosta 28 000,00 euroon ja vielä 20 vuoden yrittäjyyden jälkeen 2 000,00 eurolla voidaan näiden nostojen vaikutus eläkkeeseen huomata alla olevasta kuviosta 6. Kuvioon on merkattu punaisella muutos vuosi.

Kuva 6 esimerkki nousevasta eläkkeen kertymisestä Nea Jämsén

Kuvioista 6 voidaan huomata, että 5 000,00 euron muutos työtuloon vaikutti viidessä vuodessa eläkkeeseen 93,75 euroa nostaen eläkkeen 431,25 eurosta 525,00 euroon. Toisen 2 000,00€ euron noston ja 45 vuoden yrittäjyyden jälkeen työtulon nostot vaikuttavat eläkkeeseen 393,75 euroa nostaen eläkkeen 1 293,75 eurosta 1 687,50 euroon.

3.1. YEL-vakuutuksen ongelmakohdat

Nykyinen YEL-vakuutusjärjestelmä ei kannusta yrittäjää säästämään. Vakuutuksesta kertyvä tuotto on huomattavan pieni verrattuna esimerkiksi sijoitusrahastojen vuosittaiseen tuottoon ja se ei korvaa yrittäjän ottamaa yrittämisen riskiä. (Suomen Yrittäjät 2020) Sijoituksille voidaan olettaa noin 8% vuosituottoa pitkäaikaisessa sijoittamisessa, mikäli ei huomioida kuluja. Tämä perustuu siihen, että historiallisesti osakkeiden riskipreemio on keskimäärin ollut suurin piirtein 4,75% ”turvallisen” koron päälle. Turvallisena korkona voidaan pitää Saksan tai Yhdysvaltojen bondin korkoa, tämä korko on historiallisesti ollut noin 3,25%, näin ollen voidaan käyttää teoriassa sijoitusten tuotto odotuksena 8%. Kun YEL-vakuutuksen kerryttämä tuotto on vain 1,7%

suuren osan yrittäjän työurasta. Näitä kahta lukua ei voida kuitenkaan suoraan verrata toisiinsa, sillä YEL-vakuutukselle on taattu 1,7% tuotto, kun taas sijoituksille ei voida koskaan taata tuottoa. (Inderes, 2019, Osakkeet ja korot) Voidaan kuitenkin nähdä, että yleensä sijoittamisella saadaan parempi tuotto. Tilastollisesti katsottuna TYEL-vakuutuksen eläkkeet ovat työtuloon nähden suurempia, mitä vastaavat YEL-vakuutuksen eläkkeet. YEL-eläkkeen alaraja on myös asetettu työttömyysturvaa alemmas, mikä ei myöskään ota huomioon yrittäjän ottamaa lisärikiä palkattuun työntekijään nähden. (Suomen Yrittäjät, 2020, Havainnollinen esimerkki paljastaa YEL-maksujen ongelman)

Eläkkeen maksatus on laskettu yleisen eliniän odotteen mukaan siten, että ihminen elää 65-vuoden eläkkeen rajasta 22 vuotta ja yhden kuukauden. Näin ollen yrittäjä on käyttänyt eläkkeensä 87-vuoden iässä. Moni kuitenkin kuolee ennen 86-vuoden ikää ja osa YEL-vakuutukseen maksetuista eläkkeistä jää saamatta. YEL-eläke ei siirry kenellekään ja näin jää ns. tappioksi, kuten myös TYEL-eläkkeen kanssa käy. Kun taas mikäli yrittäjä säästää itsenäisesti eläkettä varten käyttämättä jääneet varat jäävät jälkipolville. Eläkettä ei myöskään voi nostaa etukäteen, mikäli sitä tarvitsisi esimerkiksi eläkeasunnon hankintaan. Sijoittamalla säästetty omaisuus on koko ajan yrittäjän hyödynnettävissä. Eläkettä ei myöskään voi käyttää lainan takauksessa, toisin kuin sijoitus omaisuutta. (Suomen Yrittäjät, 2020, Havainnollinen esimerkki paljastaa YEL-maksujen ongelman)

Erityisesti nuorten yrittäjien usko YEL-vakuutukseen on ollut laskussa. Tämä näkyy pienentyneissä YEL-työtuloissa ja tämä kävi myös ilmi yrittäjien haastatteluissa, yksikään haastateltavista yrittäjistä ei kokenut YEL-vakuutuksen kannustavan eläkesäästämiseen tai luottanut yksin YEL-vakuutuksen luomaan eläketurvaan. Suomen Yrittäjien kesällä 2017 teettämästä kyselystä käy ilmi, että kaksi kolmesta vastanneesta alivakuuttaa itsensä lain edellyttämään tasoon nähden ja puolet myöskin todellisiin tuloihinsa nähden. Suurin syy alivakuuttamiseen erityisesti nuorten yrittäjien keskuudessa on se, etteivät he usko saavansa rahoilleen vastinetta. Kolme neljästä kyselyyn vastanneesta ei uskonut saavansa vakuutusmaksujaan vastaavaa eläkettä ja että nykyistä järjestelmää tullaan muuttamaan merkittävästi ennen heidän eläköitymistään. Vain neljä prosenttia vastaajista uskoi nykyiseen YEL-järjestelmään ja sen pysyvyyteen. Kyselyn vastauksista näkyy selvästi yrittäjien tyytymättömyys nykyiseen tilanteeseen ja muutoksen tarpeellisuus. (Suomen Yrittäjät, 2020, Havainnollinen esimerkki paljastaa YEL-maksujen ongelman)

Mikäli yrittäjä maksaa YEL-vakuutusta 40 000 euron vuosiansion mukaisesti, hänen vuosittainen YEL-maksunsa on noin 9 640 euroa eli 803 euroa kuukaudessa. Oletettaessa, että yrittäjän työura kestäisi 15 vuotta yrittäjälle maksettaisiin tämänhetkisen järjestelmän mukaisesti 750 euroa kuukaudessa eläkettä. Näin ollen yrittäjä maksaisi enemmän eläkevakuutusta kuukaudessa,

mitä hän sitä eläkkeellä saisi. (Suomen Yrittäjät, 2020, Havainnollinen esimerkki paljastaa YEL-maksujen ongelman)

4. YEL-vakuutuksen tarjoajat suomessa

Suomessa on neljä yhtiötä, jotka tarjoavat YEL-vakuutusta: Keskinäinen vakuutusyhtiö Ilmarinen, Keskinäinen työeläkeyhtiö Elo, Veritas sekä Keskinäinen vakuutusyhtiö Varma. Yhtiöiden määrä on laskenut huomattavasti viimeisten 10-vuoden aikana yritys fuusioiden myötä. Pääpiirteiltään vakuutukset ovat hyvin samanlaisia. Yhtiöt sijoittavat eläkemaksuista koostuvat varat, joiden koko on 3,5 miljardista 46 miljardiin yhtiön mukaan. Ilmarisen sijoitusomaisuuden arvo on korkein, yhtiön vuosikertomuksen mukaan vuonna 2018 se oli 46 miljardia euroa (Ilmarinen, 2018, vuosikertomus). Pienin sijoitusomaisuus on Veritaksella, jonka sijoitusomaisuuden arvo oli noin 3,5 miljardia euroa syyskuun 30.päivä vuonna 2019 (Veritas, 2019, vuosikertomus). Elon sijoitusomaisuuden arvo vuonna 2018 oli 44,0 miljardia euroa (ELO, 2018, vuosikertomus). Varman sijoitusomaisuuden arvo puolestaan on vuoden 2018 tietojen mukaan 22,6 miljardia euroa (Varma, 2018, vuosikertomus).

Yhtiöiden sijoituskohteet voidaan jakaa neljään ryhmään niiden tyypin mukaisesti: osakesijoitukset, korkosijoitukset, kiinteistösijoitukset sekä muut sijoitukset. Sijoitusten osuudet vaihtelevat yhtiön sijoitusstrategian mukaan. Sijoituskohteet ovat valikoituneet, sen mukaisesti kuinka paljon riskiä yhtiö on valmis ottamaan. Yhtiön valintaa miettiessä on hyvä tutustua vakuutuksen sisällön lisäksi, siihen miten vakavarainen yhtiö on ja miten se sijoittaa omaisuutensa.

Alla olevasta kuviosta 7 näkyy yhtiöiden sijoitusten jakauma. Suurimman sijoitusomaisuuden omaava Ilmarinen on sijoittanut eniten osakesijoituksiin ja vähiten muihin sijoituksiin (Ilmarinen, 2018, vuosikertomus). Tämä nostaa yhtiön riskinottoa ja näin ollen kasvattaa myös tuotto-oletusta. Pienimmän sijoitusomaisuuden omaava Veritas on sijoittanut yhtiöistä prosenttimääräisesti eniten korkosijoituksiin ja kiinteistösijoituksiin (Veritas, 2019, vuosikertomus). Tämä luo yhtiön sijoitusomaisuudelle tasaisuutta, mutta myös laskee tuotto-odotusta. Elon sijoituksissa on pieni paino osakkeilla (ELO, 2018, vuosikertomus). Varma on sijoittanut yhtiöistä selkeästi suurimman prosenttiosuuden sijoitusomaisuudestaan muihin sijoituksiin ja vähiten korkosijoituksiin. Yhtiön toimintakertomuksen mukaan sijoitusstrategia on ollut kannattava, vuonna 2019 yhtiön tuotto sijoitusomaisuudelle on ollut 12 prosenttia (Varma, 2018, vuosikertomus).

Eläkkeen tarjoaja	Korko sijoitukset	Osake sijoitukset	Kiinteistö sijoitukset	Muut sijoitukset
Ilmarinen	38,0 %	43,0 %	13,0 %	6,0 %
Elo	37,2 %	41,0 %	13,3 %	8,4 %
Veritas	40,0 %	35,0 %	15,0 %	10,0 %
Varma	24,0 %	41,0 %	9,0 %	23,0 %

Kuvio 7 Eläkkeen tarjoajien sijoitusomaisuuden sijoittuminen, Nea Jämsen

Yrittäjän ei tarvitse sitoutua yhteen vakuutuksen tarjoajaan koko uransa ajaksi, vaan yhtiötä voi vaihtaa, mikäli sen kokee tarpeelliseksi. Yhtiötä vaihtaessa yrittäjän siihen mennessä kartutettu eläkesumma siirtyy asiakkuuden mukana, jolloin eläkeiän koittaessa saa eläkemaksuja vain sen hetkiselä vakuutuksen tarjoajalta. (Varma.fi 2020)

4.1. Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen

Ilmarinen on Suomen ensimmäinen työeläkevakuutusyhtiö, se on perustettu 14.12.1961 Helsingissä. Ilmarisen omistaa sen asiakkaat eli vakuutuksen ottajat sekä yhtiössä vakuutetut työntekijät = keskinäinen yhtiö. Eläkevakuutusyhtiö Etera fuusioitui Ilmarisen kanssa vuonna 2018 ja tämän johdosta Ilmarinen on Suomen suurin yksityisten alojen työeläkevakuuttaja.

Yhtiö hoitaa yli 74 000 yrittäjän vakuutukset. Toimitusjohtajana on toiminut vuodesta 2018 Jouko Pölönen. Henkilöstöä Ilmarisella oli vuonna 2018 vakituisesti töissä 649. Yhtiö on Suomen kymmeneksi suurin yritys mitattuna liikevaihdolla. (Ilmarinen 2020)

4.2. Keskinäinen Työeläkeyhtiö Elo

Elo on aloittanut toimintansa Espoossa 1.1.2014 kun Eläke-Fennia ja LähiTapiola Eläkeyhtiö yhdistyivät muodostaen Elon. Suomen YEL-vakuutuksista Elo tarjoaa tällä hetkellä noin 40%, mikä tekee siitä Suomen suurimman yrittäjien työeläkevakuuttajan. Toimitusjohtaja on KTM Satu Huber. Henkilöstömäärä Elolla on noin 500 vuonna 2020. Yhtiö on Suomen 14. suurin yritys liikevaihdolla mitattuna. Yhtiö on sitoutunut YK:n vastuullisen sijoittamisen periaatteisiin sekä on jäsenenä Suomen vastuullisen sijoittamisen yhdistyksessä. (Elo 2020)

4.3. Veritas

Veritas eläkevakuutus on yksi Suomen vanhimmista vieläkin toiminnassa olevista vakuutuksista tarjoavista yhtiöistä. Se on perustettu 20.1.1905 Turussa, perustettaessa nimenä toimi Verdandi. Vuonna 2001 Verdandi-yhtiöt, Rahatori Oy ja Keskinäinen Vakuutusyhtiö Svensk-Finland perustivat Veritas-ryhmän. Veritas nimi tarkoittaa totuutta. Yhtiön Toimitusjohtajana toimii Carl Pettersson. Vuonna 2018 Veritaksen henkilöstön määrä oli 164. Veritas on sitoutunut noudattamaan YK:n vastuullisen sijoittamisen periaatteita. (Veritas 2020)

4.4. Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma

Varma on aloittanut toimintansa 1998 Helsingissä, kun osa Eläke-Varmasta ja Eläke-Sampo fuusioituivat Varma-Sampo nimiseksi yhtiöksi. Vuoden 2003 lopussa Varma-Sampo muutti nimensä Varmaksi. Sillä on 128 tytäryhtiötä sekä 17 osakkuusyhtiötä 2018 vuoden tietojen mukaan. Toimitusjohtajana on toiminut vuodesta 2014 alkaen Risto Murto. Henkilöstön määrä oli vuonna 2018 532. Yhtiö on Suomen seitsemänneksi suurin yritys liikevaihdolla mitattuna. (Varma 2020)

Yhtiö noudattaa vastuullista sijoittamista ja edellyttää sijoituskohteiltaan kansainvälisten sopimusten ja normien mukaista toimintaa, näistä tärkeimpiä ovat YK:n Global Compact- yritysvastuualoite, OECD:n toimintaohjeen monikansallisille yrityksille sekä ILO:n työelämän konventiot. Varma on myös allekirjoittanut YK:n vastuullisen sijoittamisen periaatteet. (Varma 2020)

5. Sijoittaminen YEL-vakuutuksen tukena säästämässä

YEL-vakuutuksen ja sijoittamisen etuuksia ei voida suoraan verrata toisiinsa, koska YEL-vakuutus on lakisääteinen ja tarjoaa myös paljon sosiaalietuksia, pelkän eläkkeen lisäksi. (Taloustaito, 2018, Yrittäjä- iso vai pieni YEL-maksu) YEL-eläkkeen luomaa turvaa voidaan kuitenkin täydentää sijoittamisella. Suurimpina hyötyinä sijoittamisessa eläkesäästämisen muotona voidaan kuitenkin pitää korkeampaa tuottoa ja mahdollisuus säästää mieleisensä eläketurva, koska ylä- tai alarajoja ei ole. Ongelmina sijoittamisessa on lähinnä usein sijoittamisen tuoma YEL-vakuutuksen heikentäminen, jolloin yrittäjän sosiaalietuudet kärsivät. (Taloustaito, 2018, Yrittäjä- iso vai pieni YEL-maksu)

5.1. Turvaverkon vahvistaminen

Vapaaehtoisen vakuutukset luovat yrittäjälle turvaverkkoa tapaturmien, elämäntilanteen muutosten tai esimerkiksi vanhemmuuden varalle. Mitä alemmas yrittäjä oman YEL-turvansa laskee, sen suurempi merkitys vapaaehtoisilla vakuutuksilla on. Ne korvaavat sitä turvaverkkoa, jota YEL-turvan pienentäminen heikentää. Vakuutusten avulla voidaan luoda turvaa yrittäjän uran jatkumiselle tapaturmien, sairastumisien tai yritystoiminnan hetkellisesti keskeyttävien tapahtumien varalta. Yrittäjille on tarjolla useita erilaisia vapaaehtoisia vakuutuksia ja vakuutuspaketteja, näitä on hyvä vertailla ja pohtia yrittäjäkohtaisesti suurimpien riskien kohdalle turvaa tuovia vakuutuksia. Erityisesti, jos yrittäjä arvottaa YEL-työtulonsa alakanttiin on tärkeää pohtia vaihtoehtoisten vakuutusten ottamista YEL-vakuutuksen tuomien etuuksien heikentyessä, esim. sairauksien ja tapaturmien varalle. Eläketurvaa mietittäessä suurimpia riskejä ovat yritystoiminnan jatkumisen vaarantavat tekijät, kuten pysyvä vammautuminen tai kyseisen yritystoiminnan lopettaminen sairastumisen vuoksi, jolloin vaaditaan uudelleen kouluttautumista. Pidempiaikainen sairastuminen tulee myös ottaa huomioon, mikäli YEL-vakuutuksen tuoma sairausturva ei ole riittävän kattava elintason säilyttämistä varten. (Suomen yrittäjät 2020)

Vapaaehtoisten vakuutusten kulujen määräytyminen on täysin yksilökohtaista ja tästä johtuen vakuutusten hintoja ei avata. Jokainen vakuutusyhtiö määrittelee hinnat vakuutuksille tapauskohtaisesti. Vakuutuksen hintaan vaikuttaa mm. hakijan ikä, toimiala, aiemmat vammat sekä nykyinen terveydentila. (lähitapiola 2020) Yrittäjän kannattaa tutustua vakuutusten hintoihin ja kilpailuttaa vakuutukset ennen päätöksentekoa.

Alla olevasta taulukosta voidaan nähdä mihin kaikkiin vakuutuksiin YEL-vakuutus ja YEL-työtulo vaikuttavat. On tärkeää huomioida optimaalisinta eläkesäästötapaa pohtiessa YEL-vakuutuksen laaja vaikutus myös muihin vakuutuksiin. Mikäli yrittäjä työskentelee toimialalla, jossa markkinatilanne on haastava tai vammautumisen riski erityisen suuri, mutta hän kokee vapaaehtoisen eläkesäästämisen järkevämpänä vaihtoehtona, olisi hyvä miettiä muiden vakuutusten avulla turvaverkon vahvistamista. (Eläketietokeskus 2020)

YEL-vakuutuksen vaikutus vapaaehtoiisiin vakuutuksiin				
Vakuutus	Ei voi saada ilman YEL-vakuutusta	Korvaus perustuu YEL-työtulon määrään	Korvaus perustuu vakuutus määrään	Vakuutus summa ei voi olla suurempi kuin YEL-työtulo
Tapaturma vakuutus				
Henkivakuutus				
Työttömyyskassan jäsenyys	x		x	x
Henki- ja pysyvän työkyvyttömyyden vakuutus	x	x		
Vapaaehtoinen eläkevakuutus	x			

Kuvio 9 YEL-vakuutuksen vaikutus vapaaehtoiisiin vakuutuksiin, Nea Jämsén

5.2. Henki- ja pysyvän työkyvyttömyyden vakuutus

Henkivakuutusta mietittäessä on hyvä pohtia yrittäjän perheen toimeentuloa, mikäli yrittäjä menehtyy. Vakuutus on useilla yrittäjillä ottamatta, koska omaa kuolemaa ei osata ajatella. On kuitenkin hyvä kattaa riskit, sillä mikäli vakuutusta ei ole, voi pahimmassa tapauksessa perheelle tulla kuluja, joita sen hetkinen taloudellinen tilanne ei kykene kantamaan. (yrittäjät.fi)

Pysyvän työkyvyttömyyden vakuutus tuo turvaa yrittäjälle niissä tapauksissa, kun yritystoimintaa ei pystytä jatkamaan tai yrittäjä joutuu pitkälle sairauslomalle, eikä yrityksessä ole muita, jotka sen taloutta voisivat pyörittää. Vakuutuksesta saatavan työkyvyttömyyskorvauksen summan voi esimerkiksi sovittaa niin, että se korvaa erotuksen mikä yrittäjän työtulon YEL-vakuutuksesta saatavan työkyvyttömyyskorvauksen välille jää. Näin pystytään turvaamaan yrittäjän toimeentulo ja taloudellinen asema, vaikka yrittäjä määrittäisi YEL-työtulonsa todellisuutta vastaavaa matalammalle tasolle.

LÄHDE

5.3. Tapaturmavakuutus

Mikäli yrittäjä loukkaa itsensä vakavasti tapaturmassa, saattaa yritystoiminnan ylläpitäminen joutua koetukselle ja yritystoiminnan hetkellisestä keskeyttämisestä johtuvat tulonmenetykset saattavat olla huomattavia. Tapaturmavakuutuksella voidaan taloudellisia riskejä pienentää ja luoda yrittäjälle stressittömämpi toipuminen. Voidaan myös nopeuttaa palautumista työkuuntoon. Tapaturmavakuutus hankitaan usein myös vapaa-ajan tapaturmien turvaksi, eikä vain yrittäjän toimialan tapaturmariskien kattamiseksi, tällöin puhutaan täysajan tapaturmavakuutuksesta. (lähitapiola 2020)

Vakuutukseen ja sen hintaan vaikuttaa yrittäjän toimiala ja vakuutusta tehtäessä ilmoitettava vuosityöansio. vakuutuksella voidaan kattaa mm. tapaturmista ja ammattitaudeista aiheutuvia sairaanhoitokuluja, kuntoutuskuluja, korvauksia pysyvästä haitasta sekä työkyvyttömyydestä aiheutuvia ansionmenetyksiä. Tapaturmavakuutuksen voi myös korvata kattavalla sairaskulu- ja työkyvyttömyys vakuutuksella. Sairaskuluvakuutuksen korvauksen piiriin kuuluvat vain hoidosta aiheutuvat kustannukset eikä se korvaa ansiotulojen menetystä, eikä sitä myönnetä kaikille, jo olemassa olevan sairauden tai korkean iän takia. (go.accountor)

5.4. Sijoittaminen yleisesti

Sijoittamista aloiteltaessa täytyy yrittäjällä olla jonkinlainen näkemys siihen, mitä sijoittaminen pitää sisällään, miten sijoitusten tuotot sekä kulut muodostuvat ja miten kassavirta muodostuu. On myös hyvä tietää mitä tarkoitetaan riskeillä, hajauttamisella ja sijoitushorisontilla.

Kassavirralla tarkoitetaan pankkitilille ja sieltä pois liikkuvaa rahaliikennettä. Se nimensä mukaisesti kuvaa tilin läpi virtaavaa valuuttaa (netvisor, kassavirta). Sijoitusten tuotto muodostuu tulovirrasta sekä pääoman arvonnoususta. Tulovirralla tarkoitetaan tuottoja, jotka sijoitukset luovat. Esimerkiksi osakesijoituksissa tulovirta koostuu osingoista, joita yritykset maksavat osakkeiden omistajille. Pääoman arvonnousu syntyy siitä, että sijoituksen arvo nousee ja näin ollen myytäessä, siitä saadaan voittoa, koska myyntihinta nousee korkeammaksi kuin hankintahinta. Sijoitushorisontin ollessa pitkä, tulovirta muodostuu ratkaisevaksi komponentiksi, koska se on pääoman arvonkehitystä tasaisempaa, ja esimerkiksi kasvuosuuksissa tulovirta sijoitetaan takaisin sijoitukseen, jolloin saadaan korkoa korolle-efekti aikaan. Korkoa korolle tarkoittaa, että sijoitukseen takaisin sijoitetut tuotot kasvavat jälleen tuottoa ja näin saatu tuotto voidaan myös sijoittaa takaisin sijoitukseen, jolloin saadaan mahdollisimman korkea tuotto alkuperäiselle sijoitukselle. (sijoittajat 2020)

Alla olevaan kuvioon on koottu suuntaa antava kaavio siitä, millaisia riskejä mihinkin sijoituskohteeseen liittyy. Voidaan nähdä, että mitä suurempaa tuottoa sijoitukselta odotetaan, sitä suuremmaksi riskit myös kasvavat. Tähän perustuu riskituotto ajatusmalli, mitä isomman riskin sijoittaja ottaa, sitä enemmän hän voi tehdä voittoa sijoituksellansa. YEL-vakuutusta täydennettäessä voidaan ajatella, ettei kannata alittaa tuotto-odotusta 1,7%, koska se saadaan YEL-vakuutuksella. (sijoittajat, 2020, aloita sijoittaminen! -askel askeleelta opas)

Riski	Sijoitus-instrumentti	Odotettu tuotto	Mahdollinen tappio
Lähes riskitön	Talletustili	0-2 %	nolla*
Matala	Korkorahasto	1-3 %	5-10 %
Keskimääräinen	Korkean riskin korkorahasto	3-5 %	10-20 %
Siedettävä	Hajautettu osakerahasto	5-8 %	20-50 %
Korkea	Yksittäinen osake	>10 %	>50 %

*Tappiota syntyy, mikäli pankki mene konkurssiin ja talletuksen määrä ylittää talletussuojan määrän

Kuva 7 sijoittajat, 2020, aloita sijoittaminen! -askel askeleelta opas

Sijoituksen kuluilla tarkoitetaan sijoittamisesta maksettavia eriä, joiden sisältö vaihtelee sijoituskohteen mukaan. Esimerkiksi rahastoissa kulut koostuvat rahaston hallinnointi ja kaupankäynti kuluista. Suorissa osakesijoituksissa kulut taas muodostuvat suurimmalta osin kaupankäyntikuluista. Kaupankäyntikulu on joko kiinteä tai prosentuaalinen osuus, joka maksetaan, kun osakkeita myydään tai ostetaan. Myös osakkeiden säilyttämisestä voi muodostua kuluja, riippuen siitä millainen arvo-osuustilin sopimus on. (Pörssisäätiö, 2015, sijoitusrahasto-opas)

Sijoittamista aloittaessa tulee kartoittaa omaa sijoitusosaamista ja henkilökohtaisia kriteerejä sijoituskohteille. Sijoittamiseen liittyy aina riskejä ja koskaan ei ole varmaa tuottaako sijoitettu omaisuus tavoitellun määrän. Suurimmat riskit sijoittamisessa liittyvät talouden heittelyt ja taantumet. Nämä voivat aiheuttaa esimerkiksi osakkeiden hintojen putoamista ja näin syövät sijoitusten arvoa. Riskejä voidaan laskea hajauttamalla sijoituksia, tällä tarkoitetaan sitä, ettei sijoiteta kaikkia varoja vain yhden kortin varaan, vaan jaetaan sijoitettavaa omaisuutta siten, etteivät yksittäisten toimialojen talouden heittelyt vaikuta dramaattisesti sijoitusten arvoon. Ei esimerkiksi sijoiteta kaikkia varoja samoille maantieteellisille alueille tai siten, että tietyn toimialan taantuma vaikuttaisi kaikkiin sijoituksiin. (pörssisäätiö, sijoituskoulu) Hajauttamisella voidaan siis laskea markkinoiden heittelyjen vaikutusta sijoituskokonaisuuteen, hajauttamisella pyritään välttämään se, että kaikkien sijoitusten arvo laskisi samanaikaisesti. Riskien määrään vaikuttaa myös sijoitushorisontti. Sijoitushorisontilla tarkoitetaan ajanjaksoa, jonka ajan sijoittaja pitää

varallisuutensa kiinni sijoituskohteissa, jotka hän on valinnut. Pidemmällä aikavälillä sijoitusten arvonheittely on todennäköisempää ja tämä luo hieman kohonneen riskin sijoituksille, kun puhutaan eläkesijoittamiselle sopivasta pitkästä useiden kymmenien vuosien sijoitushorisontista. Tässä tulee kuitenkin huomioida, että mitä pidempiaikaiseksi sijoitushorisontti kasvaa, sitä enemmän hajautettu osakesalkku ja korkoa-korolle ilmiö laskevat riskiä, jonka pitkäaikajaksosijoituksille tuo. Tämän ansiosta eläkesijoittamista varten mitoitettu pitkäajaisijoitushorisontti luo erityisesti sijoitusajan loppua kohden madaltuneen riskin ja kohonneen tuoton sijoituksille. Eläketurvaa varten sijoittaessa tulee pitää lyhyt ja pitkä sijoitushorisontti erillään, se mikä on toimivaa lyhyen sijoitushorisontin sijoituksille, ei välttämättä ole toimiva tapa sijoittaa pitkällä aikavälillä. (Saario, Seppo: Saarion sijoituskirja: Miten sijoitan pörssiosakkeisiin, 2007) Riskinsietokykyä, eli valmiutta ottaa vastaan sijoitusten tappiot, tulee miettiä henkilökohtaisesti. Tarjolla olevissa sijoituselementeissä on paljon eroavaisuuksia, siinä kuinka paljon riskejä ne sisältävät ja niihin perehtyessä on hyvä olla käsitys, kuinka paljon on valmis ottamaan riskejä sijoitusten suhteen. (sijoittajat 2020)

5.5. Sijoitusten verotus

Verotuksen merkitys vapaaehtoisessa eläkesäästämisessä on otettava huomioon, kun mietitään säästettävää summaa eläketurvaa varten. Pääsääntöisesti kaikki sijoitusten tuotot verotetaan pääomatuloja ja veroa maksetaan pääomatulojen verotuksen mukaisesti veroa. Sijoitusmuotojen välillä on kuitenkin eroja siinä, milloin verotus tehdään. Alla olevasta kuvioista näkyy pääomaveron prosentit sekä niiden rajat. (Verohallinto, 2020, sijoitukset)

30 000 euroon asti	30 %
30 000 euroa ylittävästä osasta	34 %

Kuvio 8, pääomatulo verotuksen prosentit ja rajat, vero.fi

Rahasto-osuuksien verotus riippuu siitä, onko kyseessä tuotto- vai kasvuosuus. Tuotto osuuksista maksetaan pääomatulovero joka vuosi, jokavuotisen veron yhteydessä, voit vähentää tuotosta rahastosta sen vuoden aikana syntyneet kulut. Kasvuosuuksien verotus tapahtuu vasta myynnin yhteydessä, jolloin verotuksessa voidaan vähentää koko kasvuosuuksien omistus ajalta syntyneet kulut sekä ostokulut. Käytännössä verotus tapahtuu niin, että rahoitusyhtiö tekee tuoton maksun yhteydessä 30% ennakonpidätyksen ja verovelvollinen

ilmoittaa mahdolliset vähennyskelpoiset kulut veroilmoituksessaan, jolloin kulut huomioidaan lopullisessa verotuksessa. (Verohallinto, 2020, sijoitukset)

Osakesäästötilin verotus tapahtuu vasta varoja tililtä nostettaessa. Tällöin varat jaetaan tuottoon sekä pääomaan, joista tuotto-osuus on pääomaveron alaista ja pääoma verovapaata. Osakesäästötilin tarjonnut osapuoli laskee tuoton verovelvollisen puolesta ja perii tästä 30% ennakon pidätyksen.

Osakesäästötililtä nostettujen tuottojen ja ennakonpidätysten määrä siirtyy esitäytetylle veroilmoitukselle automaattisesti. Pitkäaikaissäästötilin verotus tapahtuu samalla periaatteella, kuin osakesäästötilin verotus. (Verohallinto, 2020, sijoitukset)

Vähennys mahdollisuuden vuoksi on tärkeää pitää kirjaa rahastojen kuluista. On myös mahdollista vähentää verotuksessa muita sijoittamisesta aiheutuneita kuluja voitonhankkimis kuluina, kunkin vuoden verotusohjeistuksen mukaisesti. (Verohallinto, 2020, sijoitukset)

Mikäli verovelvollinen ei tiedä tai ei pysty selvittämään sijoitusalkuperäistä hankintamenoa, voidaan käyttää hankintameno-olettamaa. Hankintameno-olettama on 20% myyntihinnasta, mikäli verovelvollinen on omistanut sijoitukset alle 10 vuotta ja 40% mikäli verovelvollinen on omistanut sijoitukset yli 10 vuotta. Hankintameno-olettamaa käytettäessä ei voida vähentää sijoitusten kuluja voitosta. Hankintameno-olettamaa käytetään myös niissä tapauksissa, kun se on verovelvollisen näkökulmasta edullisempi vaihtoehto eli silloin kun maksettavaa veroa kertyy hankintameno-olettamaa käyttämällä vähemmän, kuin alkuperäistä hankintamenoa käyttämällä. (Verohallinto, 2020, sijoitukset)

5.6. Yrittäjälle soveltuva sijoitusportfolio

Kun mietitään yrittäjälle eläkesäästämiseen soveltuvia sijoitusinstrumentteja, tulee ottaa huomioon mitä niiltä vaaditaan. Yrittäjän käytettävissä oleva aika on rajallista, koska sijoittaminen ei ole päätoimista vaan sitä tehdään yrittämisen ohessa. Tähän liittyen sijoituskohteet eivät saa olla liian monimutkaisia tai vaatia suurta selvitystyötä. Riskit olisi hyvä pitää matalina, jotta myöhempää elintaso ei vaaranneta. Riskeihin liittyen pitää huomioida missä vaiheessa työuraa yrittäjä alkaa sijoittaa. Ikä on vahvasti sijoituskohteisiin vaikuttava tekijä, sillä mikäli yrittäjä aloittaa aiemmassa työuran vaiheessa sijoittamisen hän voi ottaa hieman suurempia riskejä sijoituksien kanssa, pidemmällä aikavälillä sijoitusmarkkinoiden liikkeet tasaantuvat ja sijoitusten hinnan heittelyt ehtivät palautua ennen eläkeikää. Mitä lähemmäs eläkeikää siirrytään sitä vähäriskisempiin kohteisiin kannattaa sijoittaa. Lyhyillä aikaväleillä arvon heittelyt eivät ehdi palautua suuremmista sukelluksista ja mikäli esim. osakkeiden hinta on pohjalla eläkeikään tultaessa, voi tappio olla hyvinkin merkittävä. (sijoittajat 2020) Sijoituskohteen tulee myös soveltua pitkälle sijoitushorisontille, koska säästetään eläkettä varten ja sijoitusajat ovat pitkiä.

Kiinteistö sijoittaminen on periaatteessa hyvin yksinkertaista ja suoraviivaista. Mikäli yrittäjä löytää hyvän ja arvonsa säilyttävän kiinteistön sekä siihen pitkäaikaisen ja luotettavan vuokralaisen voi kiinteistö sijoittaminen olla erittäin helppoa ja vaivatonta. Tämä ei kuitenkaan läheskään aina onnistu, vuokralainen saattaa muuttaa toiselle paikkakunnalle ja uuden löytämiseen voi mennä aikaa sekä vaivaa. Vaikka vuokralainen olisi hyvinkin pitkään sama voi kiinteistöön tulla esimerkiksi julkisivuremontti tai vesivahinko, mitkä syövät pahimmillaan sijoituksen voitot pitkäksi aikaa. Näin ollen pitää ottaa huomioon kiinteistöjen huolenpitoa ja kunnostusta. Myös vuokralaisten löytäminen voi olla aikaa vievää ja työlästä. Vaikkakin kiinteistösijoituksissa sijoituksen arvo ei juuri ikinä häviä täysin ja se on suhteellisen vähäriskinen sijoitusmuoto, se ei välttämättä sovi yrittäjälle eläkesäästämisen muodoksi, sen takia, että se vie ajoittain runsaasti aikaa ja vaatii enemmän omistautumista alalle, kuin mitä hyvän eläkesäästö kohteeseen kriteereihin kuuluu. Kiinteistö sijoittamisen aloittaminen voi myös vaatia enemmän pääomaa mitä yrittäjällä on siihen laittaa ja tasaisesti esimerkiksi kuukausittain sijoittaminen voi olla haastavaa. Näiden seikkojen vuoksi kiinteistö sijoittaminen ei ole paras mahdollinen eläkesäästämisen kohde. (rakli, 2020, Miksi sijoittaa kiinteistöihin)

Rahastosijoittaminen on rahaston mukaan matalariskistä ja kuukausittainen säästäminen on helppoa. Rahastot sopivat pitkänaikavälin sijoittajalle ja niillä voidaan saada korkoa korolle-efekti, kun valitaan kasvuosuuksia. Rahastoissa sijoittaja ei saa yhtä suurta tuottoa sijoitukselleen, kuin suorissa osakesijoituksissa, mutta sijoitus on matalariskisempi. Sijoittamisen voi aloittaa pienillä summilla ja sijoitettavaa määrää on helppoa muuttaa oman taloudellisen tilanteen mukaan, tämä luo yrittäjälle tärkeää joustoa talouteen. Rahastoissa on monia vaihtoehtoja, sen mukaan mille toimialalle tai mihin maahan haluaa sijoittaa. Rahastoissa hajauttaminen on myös vaivatonta, koska sijoittaja voi valita häntä miellyttävällä tavalla hajautetun rahaston, johon sijoittaa. Näiden ominaisuuksien valossa rahastosijoittaminen on eläkesäästämiseen soveltuva sijoitusmuoto. (Pörssisäätiö,2015, Sijoitusrahasto-opas)

Suorat osakesijoituksen voivat olla riskialtis sijoitus, mikäli hajauttaminen ei ole riittävää eikä sijoituskohteena oleviin yrityksiin ole perehdytty riittävästi. Riskejä voidaan kuitenkin laskea sopivalla hajautuksella sekä pitkällä sijoitusajalla. Sijoitusten seuraaminen onnistuu helposti pörssikursseista, jotka löytyvät helposti Pörssisäätiön sivulta. Aloituspääoman ei tarvitse olla suuri ja kuukausittaisia sijoituksia on helppo tehdä. Mikäli sijoitetaan vakaisiin kohteisiin ja huomioidaan riskit, voidaan suoraa osakesijoittamista pitää pitkällä aikavälillä eläkesäästämiseen soveltuvana sijoituskohteena. (Pörssisäätiö, 2107, osakeopas)

Osakesäästötili on osakesijoittamiseen tarkoitettu tili, johon voidaan tallettaa rahaa aina 50 000 euroon asti ja edelleen sijoittaa ne osakkeisiin. Tilin suurimpana hyötynä on verotuksen yksinkertaistaminen, siten ettei veroja makseta ennen kuin tililtä nostetaan rahaa ulos. Näin saavutetaan myös korkoa korolle-efekti, joka lisää sijoitusten tuottavuutta. Tilin avulla ostettavissa olevat osakkeet on määritelty tilisopimuksessa. Tili sopii eläkesijoittamiseen ominaisuuksiensa vuoksi, mutta sijoittajan on hyvä tiedostaa, ettei koko eläkesäästöjen summaa voi todennäköisesti tilin avulla säästää, koska tilillä on enimmäismäärä sinne tallettavassa rahassa. (Sijoittajat.fi, Osakesäästötili-sijoittajan tietopaketti)

Pitkäaikaissäästötili on pitkällä aikavälillä tapahtuvaa sijoittamista varten suunniteltu tili, josta voidaan nostaa rahaa vain solmitun sijoitussopimuksen mukaisesti. Tilin etuina on, että sen sisällä voidaan tehdä sijoitusten rebalansointia ilman verojen maksua, näin sijoittaja voi muuttaa sijoitusomaisuutensa sisältöä ilman, että hän joutuisi maksamaan siitä veroa. Tililtä ei pysty nostaman varoja ennen sijoitussopimuksessa määriteltyä ajankohtaa. Tilille voidaan säästää rahaa esimerkiksi kerran kuukaudessa, eikä tiliä avattaessa tarvitse tehdä suurta pääomasijoitusta. Tilin avulla sijoitettavissa olevat kohteet määritellään sijoitussopimuksessa, joten sen sisältöön kannattaa tutustua huolellisesti. Pitkäaikaistiliä voidaan pitää yrittäjälle soveltuvana sijoituskohteena, koska se sopii optimaalisesti pitkällä aikavälillä tapahtuvaan sijoittamiseen. (SalkunRAkentaja, 2014, PS_tili tarjoaa verohyötyjä kärsivällisille)

6. Sijoitusrahastot

Sijoitusrahasto on sijoituskohde, joka sijoittaa useiden sijoittajien siihen investoimat rahat erilaisiin sijoituskohteisiin. Sijoituskohteet vaihtelevat jokaisessa rahastossa, ne voivat olla esimerkiksi joukkovelkakirjoja tai osakkeita. Rahaston sisältö selviää rahastoesitteestä ja avainesitteestä. Rahastoesite ja avaintietoesite eivät ole markkinointiaineistoa, niiden sisältämät tiedot on annettava lakisääteisesti, jotta sijoittaja ymmärtää rahaston luonteen ja sen riskit. Esitteestä löytyy tietoa siitä onko rahasto aktiivisesti vai passiivisesti hoidettu. Millainen sen tavoite on ja millaista sijoitusstrategiaa rahasto käyttää. On myös eritelty rahaston sijoituskohteet ja niiden painotukset rahastossa. Esitteestä löytyy myös tietoa siitä mitä vertailuindeksiä rahasto käyttää ja kuinka paljon rahasto seuraa valittuja indeksejä. (Kullas, Myllyoja, Nainen ja rikastumisen taito, 2014) Indeksit kuvaavat hyödyke- tai arvopaperijoukon hinnan muutoksia. Ne voidaan muodostaa mistä tahansa joukosta arvopapereita, usein kuitenkin käytetään jotain arvopapereita yhdistävää tekijää arvopaperien valinnassa, esimerkiksi tiettyä toimialaa tai markkina-aluetta. Näiden avulla voidaan helpommin seurata markkinoiden liikkeitä. (Sijoittaja, Rahastot) On myös kerrottu

käyttääkö rahasto johdannaisia ja mikä on rahaston perusvaluutta. Ilmoitetaan, myös millaisia osuuksia on mahdollista ostaa rahastoon, esimerkiksi jos rahasto tarjoaa sekä kasvu- että tuotto-osuuksia on nämä eriteltynä. Kasvuosuuksille ei makseta tuottoa, vaan se sijoitetaan takaisin rahastoon, jolloin osuuden arvo kasvaa ja saadaan korkoa korolle-efekti. Tuotto osuuksissa taas rahastosta maksetaan tuleva tuotto sijoittajalle, jolloin ei saavuteta korkoa korolle-efektiä. Muita esitteestä löytyviä tietoja ovat rahaston riskiluokka ja riskien erittelyt, näiden avulla sijoittaja saa kuvan siitä millaisia riskejä rahastoon liittyy. Myös rahaston kulut löytyvät esitteestä. Rahastojen juoksevat kulut tarkoittavat kuluja, jotka sijoittaja joutuu vuosittain sijoituksistaan maksamaan. Rahastolla, jolla on keskinkertaiset juoksevat kulut, eli joka ei ole erityisen kallis, muttei halpakaan, voivat juoksevat kulut olla esimerkiksi 1,2%. Tämä luku ei pidä sisällään arvopapereiden kaupankäynnistä syntyviä kuluja. (Kullas ja Myllyoja, Nainen ja rikastumisen taito, 2014)

Kulujensa puolesta rahastot voidaan jakaa karkeasti ajatellen kolmeen osaan: aktiivisiin rahastoihin, passiivisiin indeksirahastoihin ja piiloindeksoiviin rahastoihin. Aktiivisilla rahastoilla on näistä korkeimmat kulut. Juoksevat kulut eli hallinnointipalkkiot ovat yleensä 1,0-2,5% ja näiden lisäksi rahastosta riippuen saatetaan periä tuottosidonnaisia palkkioita 10-20%, esimerkiksi silloin kuin tuotto ylittää tietyn tason. Passiiviset indeksirahastot ovat kuluiltaan erittäin matalia ja tämän vuoksi useiden sijoittajien suosimia. Tyypillisesti juoksevat kulut ovat tällaisessa rahastossa 0,1-0,6%. Piiloindeksoivilla rahastoilla tarkoitetaan rahastoja, jotka perivät aktiivisten rahastojen kuluja vastaavat kulut, mutta liikkuvat lähes täysin indeksin mukaisesti. Tämä tarkoittaa, että sijoittaja saa indeksirahaston tuoton, mutta joutuu maksamaan siitä aktiivisen rahaston kulut. Esitteeseen on myös merkattu rahaston aiempi tuotto, mutta kannattaa pitää mielessä, että aiempi tuotto ei ole takuu tulevasta tuotosta. (Kullas, Myllyoja, Nainen ja rikastumisen taito, 2014) Rahastot ovat usein vahvasti hajautettuja, jolloin riskit ovat pieniä. Tieto rahaston hajautus asteesta löytyy myös esitteestä. Usein vahvasti hajautetuissa rahastoissa riski on pienempi, koska tuotto ei ole kiinni vain yksittäisen kohteen tuotosta. Rahasto jakautuu yhtäläisiin rahasto-osuuksiin, jotka antavat yhtäläiset oikeudet rahaston omaisuuteen. Näin ollen jokainen sijoittaja kantaa vain omaa sijoitusosuuttaan vastaavan riskin. Rahaston toimintaa valvoo säilytysyhteisö, jossa myös säilytetään rahaston varat. (Pörssisäätiö, 2015, sijoitusrahasto-opas) Rahastot voidaan jakaa viiteen perusr ryhmään, sen mukaisesti mitä ne sisältävät: osakerahastot, yhdistelmärahastot, korkorahastot, indeksirahastot sekä eett: eli pörssinoteeratut indeksirahastot. (Kullas ja Myllyoja, Nainen ja rikastumisen taito, 2014)

Rahastoja voidaan hoitaa joko aktiivisesti tai passiivisesti. Aktiivisuudella tarkoitetaan rahaston poikkeavuutta vertailuindeksistä. Aktiivisissa rahastoissa kulut ovat usein korkeammat kuin passiivisissa rahastoissa, koska aktiivisten rahastojen hoitajat tai salkunhoitotiimit valitsevat rahastoon sijoituksia sen sijoitusstrategian mukaisesti. Aktiivisuus ei ole kuitenkaan suoraan tae siitä, että rahasto tuottaisi enemmän. Sijoittajan kannattaa tutustua aina rahaston sijoitusstrategiaan sekä salkunhoitajaan tai salkunhoitotiimin. Salkunhoitajat valitsevat sijoitettavat kohteet sijoitusstrategian ja oman näkemyksensä mukaisesti. Passiivisessa rahastossa salkunhoitajat eivät tee aktiivisesti kauppaa osakkeilla, vaan rahastonhoitajat sijoittavat samassa suhteessa kuin mitä indeksi liikkuu. Sijoituksia muutetaan vain, jos vertailuindeksin koostumus muuttuu. Markkinaindeksin lisäksi indeksiin voi muodostaa myös laatu-, kasvu-, osinko- tai arvoperustein. Nykyisin älykkäimmillä indekseillä voidaan yhdistellä näitä kaikkia, koska indekseihin saadaan yhdistettyä useiden indeksien ominaisuuksia ja näin voidaan luoda indeksejä, jotka palvelevat paremmin sijoittajan tarpeita. Saadaan luotua indeksejä, joihin on yhdistetty sijoittajalle tärkeitä ominaisuuksia ja näin pystytään luomaan monipuolisemmin sijoittajan tarpeita huomioivia indeksejä. Passiivisten rahastojen suosio on nousussa, koska ne menestyvät keskimäärin aktiivisia rahastoja paremmin. Passiivisten rahastojen hoitokulut ovat aktiivisia rahastoja pienemmät, mikä myös kasvattaa tuoton osuutta. (Heikkilä, 2019, Mikä on indeksi ja miten siihen voi sijoittaa?)

Pitkäaikaisessa säästämisessä voidaan jättää huomiotta yksittäiset muutokset rahaston tuotossa, koska ajan kuluessa markkinoiden liikkeet tasaantuvat. Sijoitusrahastolla saadaan myös korkoa korolle-efekti, mikäli on sijoitettu kasvuosuuksiin. Säästettävästä summasta saadaan maksimaalinen tuotto, kun kertynyt tuotto sijoitetaan takaisin ja jätetään kasvamaan niin sanottua korkoa korolle. (Pörssisäätiö, 2015, Sijoitusrahasto opas)

pysyy samana, mutta kaupankäyntikustannuksissa ja säilytyskustannuksissa saattaa rahasto-osuuksien välillä olla suuriakin eroja. (Kulla ja Myllyoja, Nainen ja rikastumisen taito, 2014)

6.1. Osakerahastot

Osakerahastoissa salkunhoitotiimi tai yksittäinen salkunhoitaja sijoittaa rahaston varat rahastoesitteessä esitellyn sijoitusstrategian mukaisesti osakkeisiin. Sijoittajan tulee tutustua huolellisesti rahaston rahastoesitteeseen, jotta hän tietää miten hänen sijoittamiaan varoja sijoitetaan eteenpäin. Osakerahastoista löytyy esimerkiksi tiettyihin aloihin keskittyneitä rahastoja, joten sijoittaja voi valita rahaston, joka sijoittaa varojansa esimerkiksi sijoittajan omalle toimialalle tai sijoittajaa kiinnostavalle toimialalle. Yrittäjän eläketurvan

säästämistä ajatellen osakerahastot ovat erittäin hyvä valinta. Ne eivät vaadi suurta tietämystä yksittäisistä yrityksistä tai sijoitusmarkkinoista. Riskit ovat suhteellisen pienet ja tuottojen heittelyt tasaantuvat ajan kuluessa.

Osakerahastojen tuotto voi kuitenkin vaihdella suuresti markkinoiden liikkeiden mukana ja tämän takia osakerahastojen osuus sijoitussalkussa tulisi pienentyä mitä lähemmäs eläkeikää päästään. Osakerahastojen kulut ovat pitkälti riippuvaisia siitä onko rahasto aktiivisesti vai passiivisesti hoidettu, kuluja syntyy osakkeiden merkitsemisestä ja lunastuksesta. Tarkemmat kulujen erittelyt löytyvät rahastoesitteestä. Keskimäärin kulut ovat 1-2%. (Kullas ja Myllyoja, Nainen ja rikastumisen taito, 2014)

6.2. Korkorahastot

Korkorahastoissa salkunhoitaja tai hoitotiimi sijoittavat rahaston varat rahastoesitteessä esitetyn strategian mukaisesti, joko valtionlainoihin, yritysten joukkovelkakirjoihin tai yhtäaikaaisesti molempiin. Korkorahastoissa tuotto on hieman maltillisempaa kuin osakerahastoissa, mutta arvonlaskun riski on myös pienempi. Korkorahasto sopii yrittäjän eläketurvan kartuttamista varten tehtyyn osakesalkkuun. Sen osuus salkussa tulisi kasvaa mitä lähemmäs eläkeikää päästään. Korkorahastot voidaan jakaa lyhyen ja pitkän koron rahastoihin. Lyhyen koron rahastolla tarkoitetaan rahastoa, jonka varat on sijoitettu keskimäärin alle vuoden kestäviin korkosijoituksiin. Lyhyihin korkoihin sijoittamisen etuna on, että päästään lähemmäs markkinakoron tuottoa, koska sijoitukset korreloivat tarkemmin markkinakorkoja pitkiin verrattuna. Riski sijoituksen heikolle kehitykselle korkojen noustessa on myös pienempi. Lyhyiden korkojen rahastojen kääntöpuolena on kulujen suuruus tuottoon nähden korkotasojen pysyessä matalalla. Pitkän koron rahastoissa sijoitusten ajat ovat pidempiä, mikä altistaa ne pitkien korkojen, esimerkiksi obligaatioiden, muutoksille. Näin ollen markkinakorkojen noustessa sijoitusten arvo saattaa laskea, mutta mikäli korot laskevat sijoitusten arvo saattaa nousta. Tuotot ovat yleensä parempia kuin lyhyiden korkojen rahastossa, mikäli korkotaso laskee, mutta tappiot voivat myös olla suuremmat. Pitkien korkojen rahastoihin sijoittaessa olisi hyvä tietää hieman korkomuutosten vaikutuksesta valittuun korkorahastoon ennen kuin valitsee sijoituskohteen. Korkorahastojen tuottoon voivat vaikuttaa myös valuuttakurssien muutokset, mikä nostaa hieman niiden riskiä. Korkorahastojen kulut muodostuvat hallintokuluista sekä korkojen merkitsemisen ja lunastuksesta syntyvistä kuluista. Kulujen tarkemmat erittelyt löytyvät rahastoesitteestä. Keskimäärin kulut ovat 1-2% (pörssisäätiö, 2018, korko opas; Kullas, Myllyoja, Nainen ja rikastumisen taito, 2014)

6.3. Yhdistelmärahastot

Yhdistelmärahastoissa rahaston varat sijoitetaan rahastoesitteessä ilmoitetun mukaisesti sekä osakkeisiin että korkoihin. Tämän tyyppinen rahasto antaa

osakkeiden ansiosta hieman korkorahastoa enemmän tuottoa, mutta tuo korkoihin sijoittamisen ansiosta enemmän vakautta kuin mitä puhtaat osakerahastot. Suomalaisten sijoittajien keskuudessa yhdistelmärahastot ovat suosittu sijoituskohte. Rahastojen riski saattaa vaihdella suuresti riippuen rahaston sijoitusstrategiasta ja sen sisällöstä. Matalariskisemmällä rahastoilla osakesijoitusten osuus on tyypillisesti matala, esimerkiksi noin 20-30 prosenttia sijoituksista, kun taas matalariskisillä osakesijoitusten osuus voi olla noin 80 prosenttia. Korkeampi riski tuo mukanaan mahdollisuuden korkeampiin tuottoihin, kun taas matalampi riski tuo vakautta rahaston tuottoon vaikkakin tuotto jää usein pienemmäksi. S-pankin mukaan heidän tarjoamansa paljon korkosijoituksia sisältävät matalan riskin rahastot tuottivat alkuvuodesta 2019 noin viiden prosentin tuoton, kun taas korkeamman riskin rahastot, jotka suosivat osakesijoituksia toivat tuottoa kymmenen prosentin molemmin puolin. Usein korkosijoitusten ja osakesijoitusten tuotot kulkevat hieman vastakkaisiin suuntiin, mikä luo entisestään yhdistelmärahastolle luotettavuutta. Ei kuitenkaan pidä luottaa sokeasti tähän, on myös hyvä huomioida, että historiasta löytyy myös poikkeuksia, joissa tämä korkohajautus ei ole toiminut. (Erkkilä, Jorma 2019)

Yhdistelmärahastoissa on kuitenkin etuna myös verotehokkuus korkosijoitusten ja osakesijoitusten painojen muutoksien yhteydessä. Sijoittaja ei joudu maksamaan veroa yhdistelmärahaston sisällä tapahtuvasta osakkeiden myynneistä, toisin kuin jos sijoittajalla on erillisiä osake ja korkorahastoja, joiden painotusta hän haluaa muuttaa. (Kullas, Myllyoja, Nainen ja rikastumisen taito, 2014)

6.4. Indeksirahastot

Indeksirahastot ovat passiivisia rahastoja ja niiden varat on sijoitettu tietyn indeksin mukaisesti. Tunnetuin tapa muodostaa vertailuindeksi on markkina-arvopainotteinen indeksi, eli markkinoiden liikettä seuraava indeksi, jossa suurten yritysten paino on huomattava. Tämä tarkoittaa, että rahastojen sisältö muuttuu vain siinä tapauksessa, että sen seuraaman indeksin sisältö muuttuu. Eli rahasto ei käy aktiivisesti osakekauppaa ja sen sisältö muuttuu harvoin, eikä silloinkaan täysin kerralla. Indeksirahaston kulut ovat pienet, koska sisältöä ei muuteta aktiivisesti ja sijoittaja saakin pörssin keskimääräisen tuoton pienillä kuluilla. Pienten kulujen ansiosta indeksirahastojen tuotot ovat yleensä tavallista aktiivisesti hoidettua rahastoa suuremmat, tämä ei kuitenkaan tarkoita, että tuotto olisi aina parempi. Markkinoilla on tällä hetkellä tarjolla jopa täysin kuluttomia vaihtoehtoja ja niihin sijoittaminen on aloittelevalla sijoittajalle helppoa. Indeksirahastojen heikkouksina suomessa voidaan pitää niiden osin suppeaa valikoimaa, kun verrataan esimerkiksi eft rahastoihin sekä indeksirahastojen verrattain korkeita juoksevia kuluja eft rahastoihin nähden. (sijoittajat.fi luettu 4.4.2020, Kullas, Myllyoja, Nainen ja rikastumisen taito, 2014)

6.5. EFT eli exchange traded fund

EFT on indeksiosuusrahasto, jonka osuuksilla voidaan käydä pörssissä kauppaa samalla tavoin, kuin osakkeilla. Yleensä EFT:n ideana on, että se pyrkii toistamaan tietyn indeksin tuoton. Tämä voidaan toteuttaa, joko ostamalla halutun indeksin osakkeita suoraan, tai vaihtoehtoisesti ostaa vain joitain indeksin sisältämiä arvopapereita siten, että tuottoprofiili pysyy hyvin lähellä indeksiä, tai sijoittaa varat johdannaisiin, joiden perusteella saadaan EFT:n tuotto pysymään riittävän yhdenmukaisena indeksiin nähden. EFT antaa piensijoittajille mahdollisuuden samankaltaiseen sijoittamiseen kuin suuren pääoman omaavat ammattimaisesti toimivat sijoittajat harjoittavat. EFT antaa mahdollisuuden sijoittaa esimerkiksi raaka-aineisiin, osakkeisiin tai korkoihin ympäri maailmaa kaikilla toimialoilla. Ilman EFT rahastoa tämä vaatii niin suurta pääomaa, että se on useimpien yksityissijoittajien varoilla mahdotonta. Kulut ovat EFT rahastoissa myös erittäin kilpailukykyiset. Edullisimmissa vaihtoehtoisissa kulut ovat alle 0,1 prosenttia vuodessa. Sijoittajille on tarjolla useita tuhansia EFT-rahastoja, joista useimmat ovat myös piensijoittajien tavoitettavissa. Toisaalta EFT-sijoituksista joutuu maksamaan kaupankäyntikuluja ja niiden toimintaperiaatteet saattavat olla aloittelevalle sijoittajalle hankalasti ymmärrettävissä. (Pörssisäätiö, 2015, sijoitusrahasto-opas; Kullas, Myllyoja, Nainen ja rikastumisen taito, 2014)

7. Muita yrittäjälle soveltuvia sijoitusvaihtoehtoja

7.1. Arvo-osuustili

Arvo-osuustili on Suomessa käytössä oleva arvopapereiden säilytystili. Tilillä voi säilyttää kotimaisia tai ulkomaisia arvopapereita, esimerkiksi pörssi osakkeita tai rahasto-osuuksia. Arvo-osuustilejä voi olla useampia samanaikaisesti, ihan kuten pankkitilejäkin. Arvo-osuustilin rinnalle tulee nimetä rahatili, jonka kautta voidaan hoitaa sijoituksiin ja pörssikauppoihin liittyvää rahaliikennettä. (Saario, Seppo: Saarion sijoituskirja: Miten sijoitan pörssiosakkeisiin, 2007) Tilin avaus toimii käytännössä siten, että tehdään sijoitussopimus arvopaperivälittäjän kanssa, eli pankin, pankkiiriliikkeen tai Euroclear Finlandin kanssa. Sijoitussopimuksessa sovitaan yleisimmistä tilinkäyttöön liittyvistä asioista kuten mitä arvo-osuustiliä käytetään, miten toimeksiannot annetaan ja miten tilin rahaliikenne hoidetaan. Toimeksiantojen teko onnistuu internetissä esimerkiksi muiden pankkiasioden hoidon ohella, mikäli arvo-osuustilin on avannut samaan pankkiin, missä päivittäiset raha-asiat hoidetaan. Sopimuksessa sovitaan myös, siitä kuinka laajasti tilin haltija saa mahdollisia kauppapaikkoja käyttöönsä, tämän vuoksi on tärkeää jo ennen tilin avausta miettiä, millaisia sijoituksia mahdollisesti haluaa tehdä. Sijoituspaketeissa ja niiden tarjoamassa informaation laajuudessa on eroja välittäjien välillä. Usein mitä enemmän informaatiota ja sijoitusmahdollisuuksia

haluaa, sitä enemmän joutuu maksamaan kuluja tilistä. Ennen tilin avaamista on tärkeää tutustua tilin kuluihin. Kulut voivat koostua esimerkiksi kuukausiveloituksesta tai osto- ja myyntitoimeksiantojen maksuista. On tärkeää arvioida näiden kulujen pohjalta, paljonko tilille kertyy kuluja vuodessa. Kuluja miettiessä kannattaa myös muistaa, että yhden pörssin sisällä osakevälityksen hinnasto saattaa vaihdella huomattavasti. (Kullas ja Myllyoja, Nainen ja rikastumisen taito, 2014)

7.2. Suora osakesijoittaminen pörssinoteerattuihin yrityksiin

Osakesijoittamisessa sijoittaja ostaa osuuksia yrityksestä eli osakkeita. Näin hänestä tulee osakkeenomistaja eli hän omistaa osan siitä yrityksestä, jonka osakkeita hän pitää hallussaan. Tämä tuo sijoittajalle oikeuksia, joista tunnetuimmat ovat oikeus osinkoihin eli osakkeelle maksettuun osaan yrityksen tuotosta sekä oikeus osallistua päätöksentekoon yhtiökokouksissa. Yritys itse määrittelee jakamansa osingon määrän. Jos katsotaan historiaa, ovat osakkeet olleet tuottoisin sijoitusmuoto pitkällä aikavälillä. Sijoittajan tulee varautua osakkeiden hinnan kasvun lisäksi osakkeiden arvon laskuun. Osakkeille ei voida ikinä varmuudella ennustaa niiden arvon kehitystä, vaan osakemarkkinoilla voi olla suuriakin arvon muutoksia. Mitä pidempään sijoittaja omistaa osakkeet, sen todennäköisemmin sijoituksen arvo kasvaa. Osakkeiden ostamiseen ja myymiseen sijoittaja tarvitsee arvo-osuustilin, jonka kautta hän ostaa ja myy osakkeita. (Pörssisäätiön osakeopas 2017)

Osakkeiden tuotto koostuu osingosta sekä arvonnoususta. Osingon suuruuden määrittelee yhtiökokous ja osingon määrä riippuu usein yrityksen tuloksesta. Osingon määrä ilmoitetaan euroina kutakin osaketta kohden. Samassa yhtiössä voi olla erilaisia osakkeita, joiden arvo ja osinko määrä määritellään erillisesti. Osakkeen prosentuaalinen tuotto lasketaan seuraavasti: osakkeeseen kohdistuva osinko jaettuna osakkeen pörssihinnalla. Yhtiöiden välillä on eroja siinä, kuinka paljon ne historiallisesti ovat osinkoa maksaneet. Sijoittajan kannattaa ottaa selvää yrityksen aiemmista osinkomääristä, mutta tulee pitää mielessä, ettei aiempi osinkotuotto ole tae tulevasta osinkotuotosta. Se voi kuitenkin antaa osviittaa siitä, millainen osingon maksaja yhtiö voisi tulevaisuudessa olla. (Pörssisäätiö osakeopas 2017)

Osakesijoitukseen liittyy kahdenlaisia riskejä: yritys- ja markkinariskejä. Yritysriski tarkoittaa riskiä, joka liittyy yrityksen omaan liiketoimintaan ja sen jatkuvuuteen. Markkinariskeillä tarkoitetaan yrityksen toimialaan sisältyviä riskejä ja taantumia, jotka eivät ole yksittäisestä yrityksestä johtuvia. Kun sijoittaja alkaa pohtia sijoittamista on hänen hyvä tutustua häntä sijoitusmielessä kiinnostavan alan markkinariskeihin ja pyrkiä selvittämään kuinka riskialtis itse toimiala on sijoituskohteena. Kun sijoittaja on löytänyt mieleisensä toimialan, jolle hän

haluaa sijoittaa, tulee tutustua yritykseen. Sijoittajan ei kuitenkaan tarvitse alkaa tekemään sijoitustutkimusta ennen sijoituspäätöksen tekoa, tätä varten on olemassa ammattilaisia. On kuitenkin hyvä olla peruskäsitys siitä, mitä yrityksen tilinpäätös, vuosikertomus sekä yleisimmät tunnusluvut pitävät sisällään. (Pörssisäätiön osakeopas 2017)

Vuosikertomus on kattava katsaus yhtiön edellisen vuoden tilanteeseen, talouteen sekä tulevaisuuden näkymiin. Tämä on hieman tilinpäätöstä vapaamuotoisempi ja sisältää usein mm. toimitusjohtajan katsauksen eli toimitusjohtajan näkemyksen yhtiön kokonaisvaltaisesta tilanteesta. Yhtiön tilinpäätös koostuu tuloslaskelmasta, taseesta sekä rahavirtalaskelmasta. Näiden pohjalta yhtiön tulee antaa oikeellinen ja riittävä kuva taloudellisesta tilanteestaan, jotta sidosryhmät, esimerkiksi sijoittajat ja rahoittajat pystyvät arvioimaan yhtiön tulevaisuutta. Tuloslaskelmassa kuvataan yhtiön taloudellinen tilanne ja liiketoiminnan kannattavuus. Tästä nähdään myös yhtiön edellisen tilikauden tulos, eli tekikö yhtiö voittoa vai tappiota. Taseessa kerrotaan yhtiön vakavaraisuudesta, veloista ja varoista tilinpäätöshetkellä. Tästä voidaan nähdä, paljonko yrityksellä on rahaa, saamisia, arvopapereita ja muuta omaisuutta. Näiden lisäksi taseesta ilmenee, miten yhtiö on rahoittanut omaisuutensa ja kuinka paljon yhtiöllä on velkaa tilinpäätöshetkellä. (pörssisäätiön osakeopas 2017)

Tunnusluvuilla voidaan arvioida yhtiöstä monia asioita. Osakekohtaisilla tunnusluvuilla on merkitystä osakkeiden hintoihin, tämän vuoksi on hyvä tietää muutamista keskeisistä tunnusluvuista niiden sisältö sekä mistä ne koostuvat. Yleisimpiä tunnuslukuja ovat P/E-luku, EPS-luku, P/B-luku, P/S-luku sekä osinkotuotto. P/E-luku eli voittokerroin saadaan, kun jaetaan osakkeen kurssi viimeksi julkaistulla osakekohtaisella tuloksella. EPS-luku eli osakekohtainen tulos voidaan laskea, kun jaetaan tilikauden tulos osakkeiden lukumäärällä. P/B-luku eli hinta/tasearvo lasketaan jakamalla osakkeen kurssi kirjanpidollisella osakepääomalla yhtä osaketta kohden. P/E- ja P/B-luvuista voidaan arvioida yrityksen kasvunäkymiä sekä osakkeiden edullisuutta. P/S-luku eli hinta/myynti saadaan kun jaetaan yhtiön markkina-arvo liikevaihdolla. Tämä kertoo sijoittajalle yhtiön markkina-arvon suhteessa yhtiön liikevoittoon. Tätä tunnuslukua tutkiessa tulee ottaa huomioon, että se on vahvasti toimialakohtainen. Kannattaa siis verrata lukua muihin saman toimialan yhtiöihin. Osinkotuotto kertoo paljonko yhtiön osinko tuottaa kuinkin päivän pörssikurssilla. Tunnuslukuja vertaillen parhaaseen lopputulokseen päästään, kun verrataan niitä toisen samankaltaisen yhtiön tunnuslukuihin. On tärkeää ottaa huomioon toimialojen erot ja niiden vaikutus tunnuslukuihin. (Pörssisäätiön osakeopas 2017)

7.3. Osakesäästötili

Osakesäästötilille voi siirtää rahaa, jonka voi sen jälkeen edelleen käyttää listattuihin pörssiosakkeisiin. Tilin kautta voidaan sijoittaa kotimaisiin tai ulkomaisiin pörssiosakkeisiin tai monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä oleviin osakkeisiin. Tällaisia kaupankäyntijärjestelmiä on esimerkiksi First North. Osakkeita, rahasto-osuuksia tai muuta varallisuutta ei voida siirtää tilille. Käytännössä tili on yksityissijoittajan työkalu, joka yksinkertaistaa ja tasapuolistaa verotusta. Osakesäästötili on otettu käyttöön vuonna 2020. Tilin etuja pystyy parhaiten hyödyntämään pitkäjänteisessä osakesijoittamisessa. Tili perustuu siihen, ettei osingoista ja myyntivoitoista makseta veroja, ennen kuin ne nostetaan tililtä ulos, jolloin maksetaan normaalisti pääomaveron. Tämä mahdollistaa korkoa korolle-efektin ja maksimoi osakesijoittamisen tuotot. Osakesäästötilin heikkoudet ovat heikko omaisuusluokkahajautus, koska osakesäästötilin kautta voi sijoittaa ainoastaan osakkeisiin. Riskisuojaus on heikkoa, koska esimerkiksi rahastoja ei hyväksytä. Tappiot ovat verotuksessa vähennyskelpoisia vasta kun tili lopetetaan. Tilille voi sijoittaa maksimissaan 50 000,00 euroa, mikä luo rajoitteita tilin käytölle eläketurvaa rakennettaessa. (sijoittajat.fi, osakesäästötili-sijoittajan tietosuojapaketti)

7.4. Pitkäaikaissäästötili

Pitkäaikaissäästötili eli PS-tili on yksinkertainen tapa siirtää pääomaveron maksu tulevaisuuteen. Se sopii erityisesti eläketurvaa sijoittamalla kartuttaville. Tili avataan pankin, rahastoyhtiön tai sijoituspalveluyrityksen kanssa tehdyn sopimuksen perusteella. Sopimuksessa määritellään, kuinka paljon tilille maksetaan, kuinka usein maksut suoritetaan, mihin maksetut varat sijoitetaan ja kuinka suuria riskejä tilinavaava sijoittaja on valmis ottamaan. Sijoituskohteet voivat olla mm. talletuksia, rahasto-osuuksia ja myös suoria osakesijoituksia. Sijoituskohteet vaihtelevat hieman tarjoajan mukaan, jotkut eivät mm. salli suoria osakesijoituksia. (SalkunRakentaja, 2014, PS-tili tarjoaa verohyötyjä kärsivällisille)

PS-tilin hyöty tulee siitä, että pääomaveron maksetaan vasta silloin kun varoja nostetaan tililtä käyttöön. Tämä on suuri etu eläkesäästämiseksi, koska silloin vältetään ns. ylimääräiseltä verojen maksulta, eikä tuotoista tai myyntivoitoista tarvitse maksaa pääoma veroa esim. sijoituskohteita vaihdettaessa. Toisin sanoen PS-tili mahdollistaa sijoitussalkun rebalansoinnin verottomana. Samanlaisen palvelun voi tarjota myös sijoitusvakuutus tai sijoitusyhtiö. Toinen verohyöty tulee eläkesäästämiseen PS-tiliä käytettäessä siitä, että sijoittaja voi vähentää vuoden ajalta tehdyistä eläkesäästöistä 5000 euroa pääomatuloistaan. Tämä tarkoittaa 1500 euron verovähennystä, mikäli pääomatulojen veroprosentti on 30. Tämä on kuitenkin lähinnä pääomaverotuksen siirtämistä tulevaisuuteen, sillä PS-tililtä varoja nostettaessa

maksetaan pääomaveroa koko kertyneestä pääomasta, eikä vain tuotosta. (SalkunRakentaja, 2014, PS-tili tarjoaa verohyötyjä kärsivällisille)

Varjopuoli PS-tiliä käytettäessä on se, ettei varoja pysty hyödyntämään ennen eläkeikää. Sillä tammikuun 2013 jälkeen solmittujen PS-tili sopimusten maksut ovat vähennyskelpoisia vain, mikäli niiden nostamisen aloittaa säästäjän saavutettua lykätyn vanhemmuuseläkkeeseen oikeuttavan iän, joka on tällä hetkellä 68 vuotta. Varoja ei myöskään voi nostaa kerralla eläkeiän saavutettuaan, vaan ne tulee nostaa osissa 10 vuoden tai sitä pidemmän ajan kuluessa. Se on silti erittäin varteenotettava vaihtoehto, kun pohditaan eläketurvan kartuttamista, koska sijoituksia ei ole tarkoitus nostaa ennen eläkeikää. Yrittäjien eläkeiän ollessa palkallisia työntekijöitä yleisesti korkeampi, ei juurikaan haittaa, etteivät varat ole heti alhaisimpaan eläkeikään päästessä käytössä. Tämä kuitenkin tarkoittaa, ettei varoja voi ottaa käyttöön ennen 68 ikävuotta, vaikka yrittäjä päättäisi siirtyä aikaisemmin eläkkeelle. (SalkunRakentaja, 2014, PS-tili tarjoaa verohyötyjä kärsivällisille)

Tiliä avattaessa on myös syytä tutustua säästösopimukseen huolellisesti, sillä PS-tilieissä on eroja tarjoajan mukaan. PS-tilien sallituissa sijoituskohteissa voi olla eroja ja PS-tilien kustannukset saattavat erota toisistaan selvästi. Yleensä tilien hoitomaksut ovat kohtuullisia, selvästi alle 1% talletuksen pääomasta vuodessa, mutta tähän ei ole huomioitu mahdollisia lisäkuluja. Mikäli rahastot joihin sijoittaja haluaa varojaan sijoitettavan eivät ole sopimuksessa sallittuja, voivat lisäkuluina tulevat hallinnointipalkkiot varojen siirroista syödä tuottoja huomattavastikin. (SalkunRakentaja, 2014, PS-tili tarjoaa verohyötyjä kärsivällisille)

7.5. Vapaaehtoinen eläkevakuutus

Vapaaehtoisella eläkevakuutuksella yrittäjä voi täydentää YEL-vakuutuksen antamaa turvaa. Etuina vakuutuksessa on se, että maksut ovat verovähennyskelpoisia ja tarjolla on laajasti erilaisia säästämiskäytäntöjä. Varjopuolina vakuutuksessa on, ettei sitä voi nostaa ennen lykätyn vanhuuseläkkeen saavuttamista, eli tällä hetkellä 68-vuoden ikää ja eläkettä voi nostaa vain ennalta määrätyn suunnitelman mukaisesti, ei elämäntilanteen mukaisesti. (sijoittaja.fi) Vapaaehtoinen eläkevakuutus luetaan ansiotuloksi ja verotetaan muun ansiotulon tapaan, mikäli se on otettu vuoden 2004 jälkeen, tätä ennen otetut (Kansaneläkelaitos 2020)

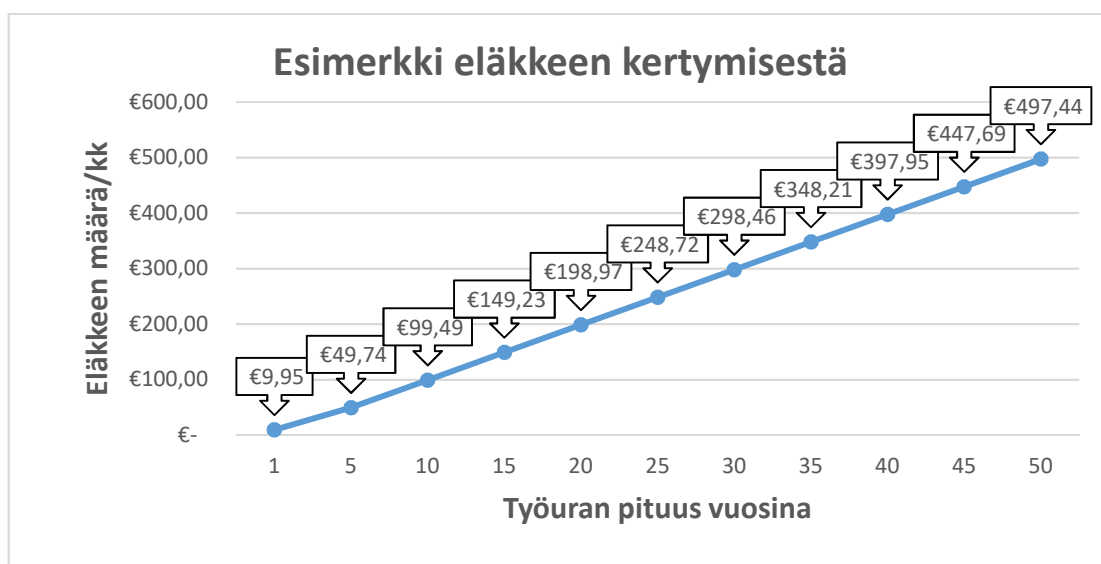
8. Eläketurvan kerryttäminen

Eläketurvan kerryttämistä ja siihen käytettävää säästöstrategiaa pohdittaessa on hyvä ottaa huomioon yrittäjän tavoite eläkkeelle siirtymisenikää ja eläkkeen määrään. Nämä ovat yrittäjäkohtaisesti määräytyviä asioita ja ne määrittelevät suunnan, johon yrittäjän kannattaa eläkesäästämistä viedä. Kannattaa laskea

millä summilla yrittäjä pääsisi tavoitteeseensa ja pohtia onko tavoite realistinen. Yrittäjän tulee määritellä henkilökohtaisesti säästämislle tavoite ja tehdä säästösuunnitelma sen mukaisesti. Laskennallisten tuottojen arviointi helpottaa strategian hahmottamista. Tulee myös ottaa huomioon yrittäjän toimialan mukanaan tuomat riskit sekä se kuinka kattavat sosiaalietuudet yrittäjä haluaa säilyttää.

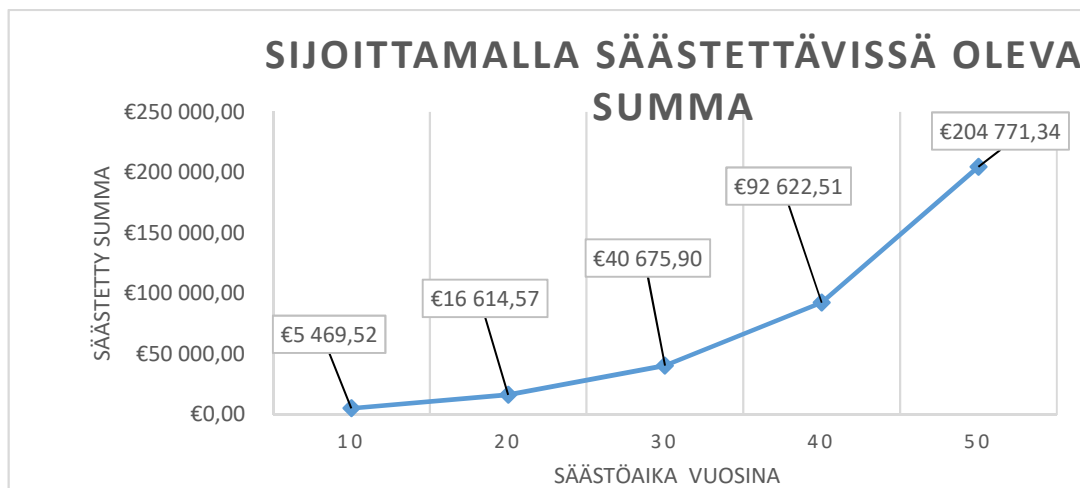
8.1. Sijoitusten laskennallinen tuottoarvio

Jos tavoitellaan yrittäjän mahdolliseksi tavoite eläkkeeksi aiemmin mainittua 2239,30€, työuran arvoitu pituus yrittäjänä olisi 50 vuotta. Mikäli eläketurva haluttaisiin saavuttaa pelkän YEL-vakuutuksen avulla, tulisi työtuloksi määritellä noin 36 500,00€, jolloin kuukausi eläkkeeksi kertyisi 2 281,25€ ennen ansiotuloveron maksua. Alla olevassa kuvassa 10 on kuvattu eläkkeen kehitys edellä mainitun laisessa tapauksessa

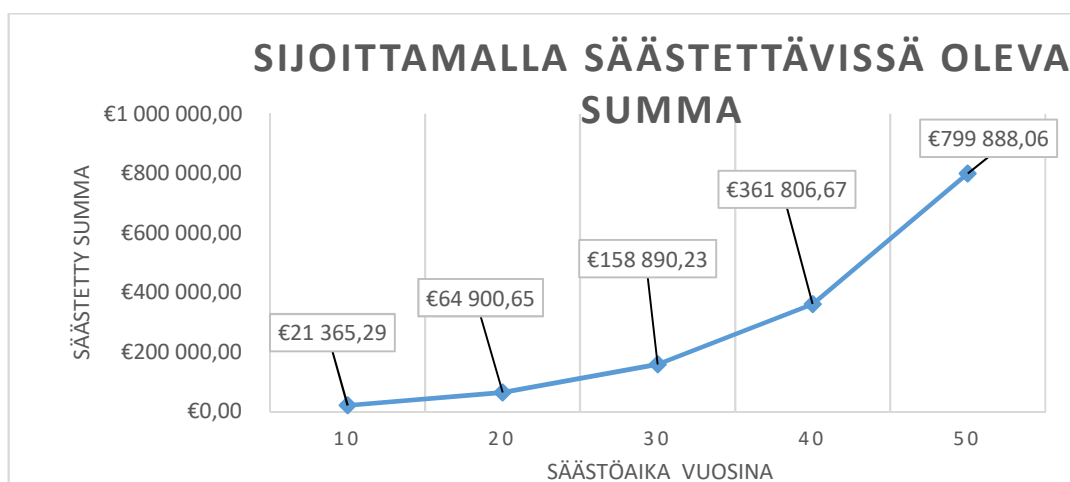
Kuva 10 esimerkki eläkkeen kertymisestä, Nea Jämsén

Mikäli yrittäjä kuitenkin kokee haluavansa säästää osan eläketurvastaan sijoittamalla ja arvottaa YEL-työtulonsa esimerkiksi 23 000€, joka on tällä hetkellä keskimääräinen työtulo YEL-vakuutuksissa, tulisi hänen sijoittaa vuodessa 307,20€ olettaen, että työuran pituus olisi 50-vuotta ja että sijoitusten tuotto-odotus olisi 8%, jotta hän saavuttaisi tavoitellun eläketason, kun YEL-vakuutuksen tarjoama eläke olisikin 1 437,50€. Alla olevasta kuvasta voidaan nähdä tällä sijoitussummalla sijoitusten kasvu 10 vuoden välein merkattuna.

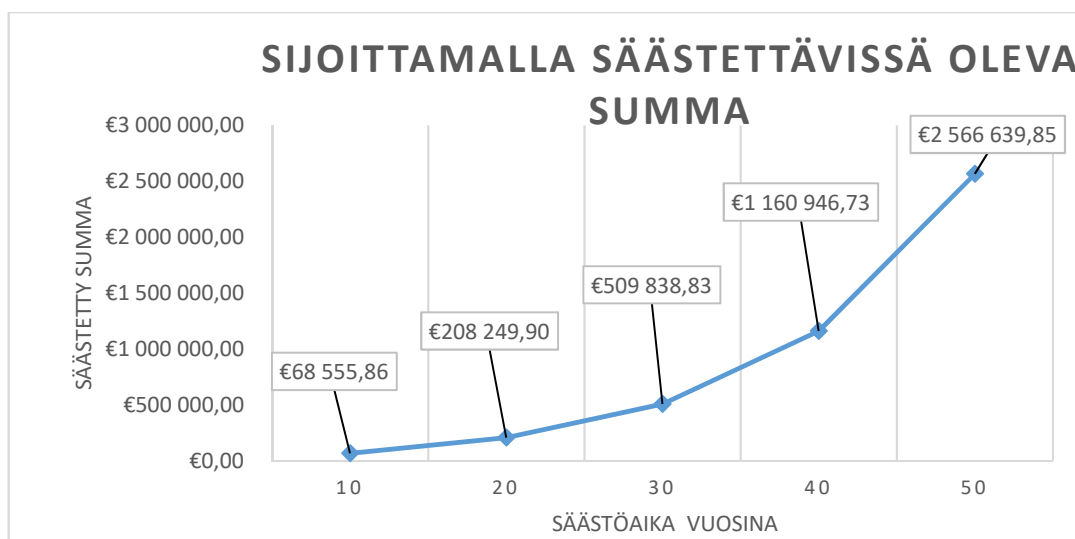
Kuva 11 sijoitettavissa säästettävissä oleva summa, Nea Jämsén

Tilanteessa, jossa yrittäjä kokisi saavansa riittävän eläketurvan maksamalla YEL-maksuja 13 076,00€ YEL-työtulon mukaisesti ja sen lisäksi yrittäjä sijoittaisi 1 200,00€ vuodessa. Saavuttaisi hän 50 vuoden yrittäjä uralla 817,25€ suuruisen YEL-eläkkeen kuukaudessa, eli hän saisi takuu eläkettä, koska YEL-eläke jäisi alle 827,78€, jolloin takuu eläkkeen ja YEL-eläkkeen suuruus yhteensä olisi 834,25€ ja sijoitusomaisuuden suuruus 799 888,06€. Sijoitusomaisuudesta pääoman suuruus olisi 60 000,00€ ja pääomaverotuksen alainen osuus 739 888,00€. Näin ollen pääomaverotuksen jälkeen sijoittamalla syntyneen eläketurvan suuruudeksi jäisi 2158,01€ kuukaudessa, jolloin kokonaiseläke olisi arviolta 2 992,26€. Alla olevassa kuvassa 12 näkyy sijoitusten arvon kehitys kyseisessä tilanteessa.

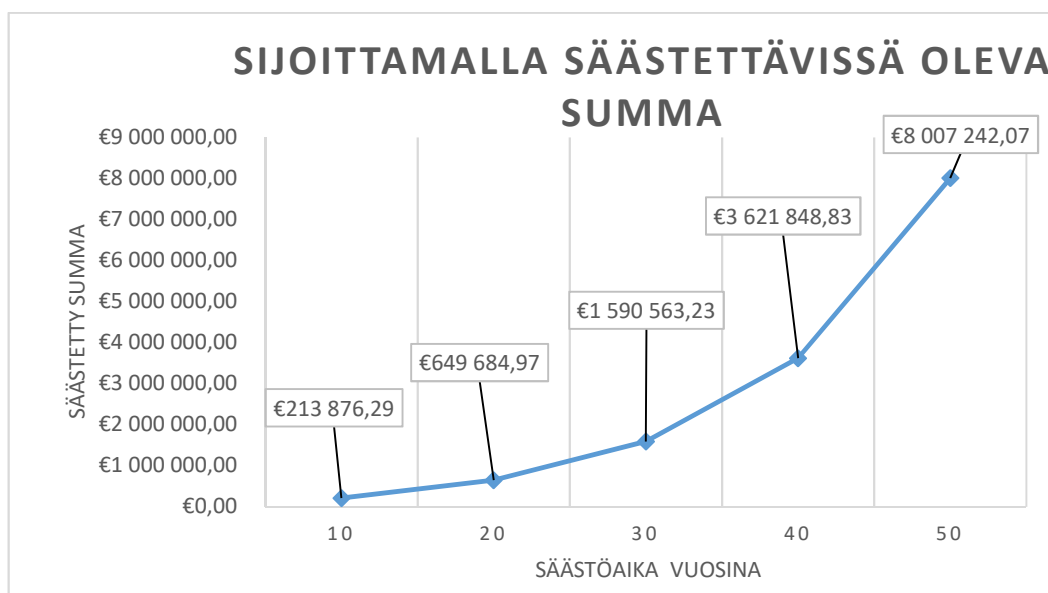
Kuva 12 sijoittamalla säästettävissä oleva summa, Nea Jämsén

Alla olevassa kuvassa 13 on kuvattu tilannetta sijoitusten näkökulmasta 10 vuoden välein, jossa yrittäjän realistinen työtulo olisi 23 000,00€ ja työuran pituus 50-vuotta, mutta hän maksaisi YEL-vakuutusta alimman tämänhetkisen arvon eli 7958,99€ mukaisesti ja säästäisi kuukaudessa realistisen työtulon YEL-maksujen mukaisen maksun ja YEL- työtulon alarajan maksun erotukseksi jäävän summan ja sijoitusten tuotto-odotus olisi 8%. Tämän mukaisesti yrittäjä olisi 50 vuoden yrittäjänä toimimisen jälkeen kerryttänyt sijoitusomaisuutta 2 566 639,85€, joista pääomaa olisi 181 244,00€ ja sijoitusten tuotto olisi näin ollen 2 385 395,85€. Pääomaveron jälkeen sijoitusten arvoksi jäisi 1 669 777,10€. Tämän lisäksi yrittäjä olisi kerryttänyt itselleen 5969,24€ vuosieläkkeen YEL-vakuutuksen avulla, tämä on 497,44€ kuukaudessa, joka alittaa selvästi takuueläkkeen määrän. Näin ollen yrittäjä saisi YEL-eläkettä ja takuueläkettä yhteensä 834,52€ sijoituksilla kerryttämän varallisuutensa lisäksi. Tämä tarkoittaisi 20 vuodelle jaettuna 6 957,40€ sijoituksista ja 834,52€ YEL-eläkettä ja takuueläkettä eli kokonaiseläkkeeksi muodostuisi 7 791,92€ ennen ansiotuloveron vähentämistä.

Kuva 13 sijoittamalla säästettävissä oleva summa, Nea Jämsén

Alla olevassa kuvassa 14 on kuvattu tilanne, jossa yrittäjä tavoittelee suurta eläkettä, jolla voisi mahdollisesti myös nostaa elintasoa, mutta haluaa säilyttää sosiaalietuutensa. Reaalinen työtulo on 60 000€ vuodessa ja YEL-työtulo on asetettu päivärahan määrään eli 13 076,00€ ja syntyvä erotus merkatun YEL-työtulon maksuista sekä reaalisen työtulon YEL-maksuista sijoitetaan eli vuodessa sijoitettaisiin 12 012,54€. Oletetaan että sijoitusten tuottoprosentti olisi 8%. Tässä tapauksessa yrittäjä kerryttäisi työuransa aikana oletetulle 22 vuoden eläkkeelle YEL-vakuutuksen tarjoamaa eläkettä 817,25€ kuukaudessa. Sijoitusten kokonaismääränä olisi 50 vuoden yrittäjyyden jälkeen 8 007 242,07€, tästä pääoman osuus on 600 627,00€. Sijoitusten tuoton osuus olisi tällöin 7 406 615,07€, josta jäisi kuukausittaista eläkettä sijoituksista pääomaverotuksen jälkeen noin. 21 602,63€. Näin ollen yrittäjän kokonaiseläkkeeksi muodostuisi 22 419,89€ kuukaudessa ennen YEL-eläkkeeseen kohdistuvaa ansiotuloverotusta.

Kuva 13 Sijoittamalla säästettävissä oleva summa, Nea Jämsén

Kuvioiden kehityksestä voidaan huomata, ettei pelkkä YEL-sijoittaminen tarjoa yrittäjälle yhtä suurta eläketurvaa, kuin sen yhdistäminen sijoittamiseen tarjoaa. Sijoitusmääriä ja YEL-vakuutuksen työtuloa mietittäessä tulee kuitenkin ottaa huomioon yrittäjän henkilökohtainen riskinsietokyky ja toimialan luomat varat, jotka tulisi huomioida vakuutusten kattavuudessa.

8.2. Eläkesäästöstrategian vaikutus työuran aikana ja sen jälkeen

Yrittäjän tulee ottaa huomioon elämäntilanteen vaikutus eläkesäästöstrategiaan, tämän takia on tärkeää huomioida YEL-maksujen suuruuden vaikutus, myös työuran aikaisiin sosiaalietuuksiin. Mikäli yrittäjällä on suunnitelmissa perheen perustaminen, tulee hänen huomioida

eläkestrategiassa vanhempainraha ja mahdollisen vanhempainvapaan vaikutus henkilökohtaiseen talouteen. Esimerkiksi mikäli Hannes Yritteliäs aloittaa yrittämisen 20-vuotiaana kuljetusalalla, jossa hänen suositeltu työtulonsa on aiemmin mainitun ohjeistuksen mukaisesti **XXXX** euroa vuodessa. Hänen tavoitteenaan on jäädä eläkkeelle 70-vuotiaana. Yrityksen elinkaari, eli sen kehitys aloittamisesta yrityksen myymiseen tai yritystoiminnan lopettamiseen, otetaan huomioon eläkkeen suunnittelussa. Oletetaan, että ensimmäiset 5-vuotta yritys kasvaa alallansa ja hakee vakaata paikkaa toimialalle. Palkkaa Hannes Yritteliäs nostaa tältä ajalta 2000,00€ kuukaudessa. Tämän jälkeen yritystoiminta on vakaata ja Hannes Yritteliäs voi alkaa nostamaan itselleen enemmän palkkaa, noin. 3500,00€ kuukaudessa. 10 vuoden jälkeen yritys laajenee ja Hannes Yritteliäs nostaa omaa palkkansa hänen tavoittelemalleen 5000,00€ tasolle. Hannes Yritteliäs pohtii erilaisia eläkesäästöstrategioita. Vaihtoehtoina olisi maksaa eläke YEL-vakuutuksella kokonaan tai säästää suurempi osa eläkkeestä sijoittamalla ja maksaa YEL-eläkettä vain pienimmän mahdollisen summan. Kolmantena vaihtoehtona on maksaa YEL-vakuutusta päivärahan rajalle ja säästää loput eläkkeestä sijoittamalla.

Katsotaan ensimmäisenä vaihtoehtoa, jolloin Hannes Yritteliäs käyttää eläkkeensä kerryttämiseen vain YEL-vakuutusta. Tällöin hänellä olisi 70-vuotiaana 3750,00€ YEL-eläkettä kuukaudessa. Hänelle kuuluisi myös kaikki YEL-vakuutukseen kuuluvat sosiaalietuudet. Alla olevasta kuvasta voi nähdä tästä eläkesäästövaihtoehdosta muodostuvan eläkkeen kertymän.

Kuva 14 Esimerkki eläkkeen kertymisestä, Nea Jämsén

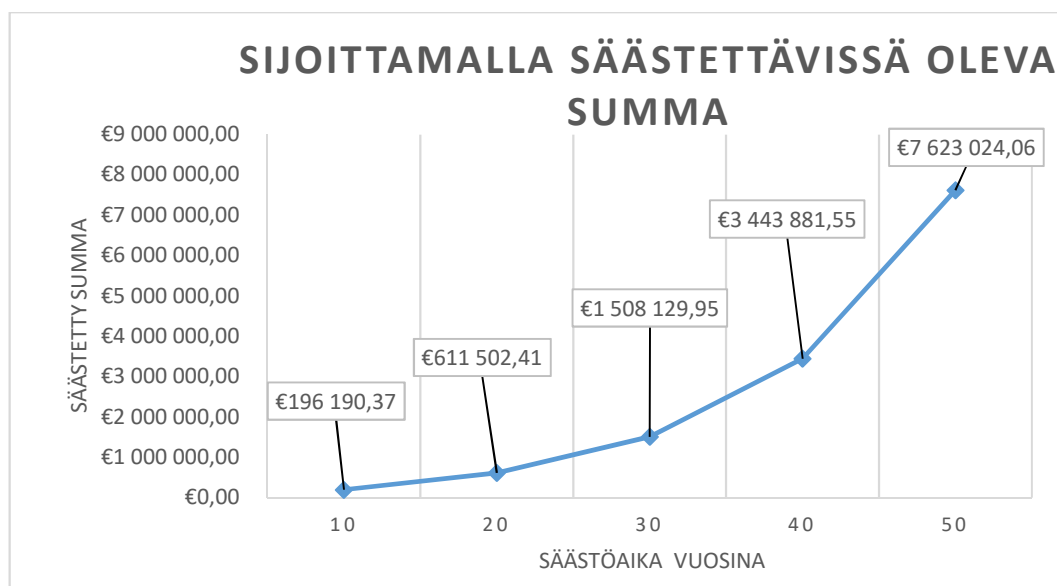

Toisessa vaihtoehdossa eläkettä kerrytetään minimiin lasketun YEL-työtulon mukaisesti ja säästetään realistista YEL-työtuloa vastaavien maksujen summa, josta vähennetään minimi YEL-työtulon maksut. Tällöin Hannes Yritteliäälle kertyisi 497,44€ kuukaudessa YEL-vakuutusta. Tämän lisäksi hänelle kertyisi 8 496 204,90€ sijoitusomaisuus. Kokonaiseläkkeen määräksi tulee 36 147,10€ kuukaudessa ennen YEL-eläkkeen ansiotulo verotusta. Alla olevassa kuvio on esitetty vastaavassa tilanteessa sijoitusten karttuminen.

Kuva 16 Sijoittamalla säästettävissä oleva summa, Nea Jämsén

Kolmannessa vaihtoehdossa maksetaan YEL-vakuutusta päivärahan määränmukaisesti. Tällöin säilytetään kaikki sosiaalietuudet, mutta voidaan kerryttää eläkettä myös sijoittamalla. Näin yrittäjä ei luovu eläkesäästöstrategiassansa mistään, vaan valitsee vaihtoehdot niin, että voi sijoittaa ja saavuttaa silti vahvan sosiaalietuuksien turvaverkon läpi koko työuran. Tällöin yrittäjän YEL-eläkkeeksi kertyisi 817,25€ työuran aikana. Sijoitusomaisuuden arvo olisi työuran jälkeen 7 623 024,06€, mikä tarkoittaisi 20701,40€ eläkettä kuukaudessa. Kokonaiseläkkeeksi muodostuisi 2 1518,60€ Sijoitusten arvo työuran aikana on kuvattu alla olevassa kuviossa.

Kuva 16 Sijoittamalla säästettävissä oleva summa, Nea Jämsén

Eläkkeiden kehityksestä voidaan huomata sijoittamisen vaikuttavan selkeästi eläkkeen määrään, mutta säästöstrategiaa miettiessä Hannes Yritteliään tulee ottaa huomioon myös vaikutukset työuran aikana. Alla olevassa taulukossa on listattuna Veritaksen YEL-laskurin mukaiset kuukausierät sosiaalietuuksille, joihin Hannes Yritteliäs olisi oikeutettu 40-vuotiaana, mikäli hän valitsisi, jonkun mainituista eläkesäästö vaihtoehdoista. (Veritas, YEL-laskuri, 2020)

Sosiaalietuus	Vaihtoehto 1	Vaihtoehto 2	Vaihtoehto 3
Sairauspäiväraha	1 999,00 €	464,00 €	770,00 €
Vanhempainraha	2 332,00 €	723,00 €	770,00 €
Työttömyyspäiväraha	1 994,00 €	- €	990,00 €
Työkyvyttömyyseläke	2 457,00 €	478,00 €	789,00 €
Lesken perhe-eläke	1 229,00 €	239,00 €	394,00 €
Lapsen perhe-eläke	819,00 €	159,00 €	263,00 €

Mikäli yrittäjä maksaa minimi YEL-työtulon mukaista YEL-vakuutusta, kuten vaihtoehdossa kaksi, ei hän ole oikeutettu työttömyyspäivärahaan. Myös

Sairauspäivärahan määrä heikkenee selkeästi, kun maksetaan minimi YEL-maksua. Perheen perustamista suunniteltaessa on tärkeää myös ottaa huomioon oma taloudellinen asema, mikäli haluaa jäädä vanhempainvapaalle. Vaikkakaan YEL-vakuutus ei kartuta eläkettä yhtä runsaasti, kuin sijoittaminen tarjoaa se yrittäjälle monia muita etuuksia.

8.3. Yrittäjien haastattelut

Yrittäjien haastatteluissa selvisi, että jokainen haastateltavista yrittäjistä oli arvottanut työtulonsa alakanttiin lähelle YEL-alarajaa. Kaikki yrittäjistä kokivat, ettei YEL-työtulon realistiseksi arviointi antanut vastinetta rahoille ja he kokivat vapaaehtoisen eläkesäästämisen tuottoisampana vaihtoehtona. Yrittäjät myös ilmaisivat luottamuspulansa YEL-vakuutusta kohtaan. Koettiin myös, ettei YEL-työtulo vastaa pienyrittäjän nostamaa palkkaa. YEL-työtulon alakanttiin merkkauksesta aiheutuvia sosiaalietuuksien heikentymisiä yrittäjät olivat paikanneet osittain omilla säästöillä, sekä vapaaehtoisilla vakuutuksilla. He eivät kuitenkaan kokeneet sosiaalietuuksien heikentymisen vaikuttavan juurikaan heidän päätöksiinsä vakuutuksia otettaessa. Yrittäjät eivät olleet ottaneet juurikaan eläkesäästöpäätöksissään huomioon mahdollista vammautumista tai muita elämäntilanteen yllättäviä muutoksia. Kaikki haastateltavat yrittäjät olivat sijoittaneet eläkettä varten. Sijoituskohteina olivat osakkeet, osake- ja korkorahastot sekä kiinteistöt. Osakesijoittamiseen oli osin suhtauduttu harrastuksen omaisesti. Kaikkien yrittäjien haastatteluissa tuli ilmi selvä luottamus pulasta nykyistä eläkejärjestelmää kohtaan. Yrittäjät eivät myöskään kokeneet, että eläkejärjestelmä kannustaisi säästämään. Riittäväksi eläkkeeksi kaikki määrittelivät elintasoa ylläpitävän eläkkeen, ja yksi yrittäjästä arvioi tämän olevan hänelle henkilökohtaisesti noin 1 800,00€ kuukaudessa.

Haastattelujen perusteella voidaan todeta yrittäjien luoton nykyiseen eläkejärjestelmään olevan erittäin heikko ja yrittäjien kokevan saavansa paremman eläketurvan vapaaehtoisesti säästämällä.

9. Johtopäätökset

Sijoittaminen eläkesäästämisen muotona on huomattavan paljon YEL-vakuutusta tehokkaampi tapa kartuttaa eläketurvaa rahassa mitattuna. Ei voida kuitenkaan jättää huomioimatta YEL-eläkkeen tarjoamia sosiaaliturvaetuja ja niiden vaikeaa korvattavuutta vapaaehtoisilla vakuutuksilla. Useiden vapaaehtoisten vakuutusten korvaussummat perustuvat yrittäjän YEL-työtuloon, jolloin yrittäjä ei voi kerryttää itselleen YEL-vakuutusta vastaavaa sosiaaliturvaa nostamatta YEL-työtuloa realistiselle tasolle. Koska monet yrittäjät kokevat realistisen työtulon tuovan mukanaan liian suuret YEL-maksut, erityisesti pienyrittäjien näkökulmasta heikkenee yrittäjän turvaverkko väijäämättä. Koska

kaikki haastatteluihin osallistuneet yrittäjät olivat arvottaneet oman YEL-työtulonsa alarajan arvon mukaisesti ja kokivat silti saavansa riittävän turvaverkon ilman YEL-vakuutuksen laajempaa turvaa, voidaan todeta, etteivät yrittäjät pidä YEL-vakuutuksen tarjoamaa turvaverkkoa välttämättömänä ja kokevat voivansa korvata sen vapaaehtoisilla vakuutuksilla tai henkilökohtaisilla säästöillä. Näin ollen voidaan todeta, että yrittäjän kannalta tuottoisin rahallisen eläketurvan kerryttämisen muoto on rahastosijoittaminen. YEL-työtulo on kannattavinta pitää lähellä päivärahaan oikeuttavaa määrää, mikäli yrittäjä haluaa paremmat sosiaalieläkkeet. Tällöin sijoittajan turvaverkko ei heikkene liiallisesti ja elämänmuutosten tapahtuessa yllättäen on yrittäjän asema paremmin turvattuna. Näin pystytään hyödyntämään eläketurvaa varten kerrytetyt säästöt ja minimoitua eläkesäästämiseen käytettävät kulut.

Riittävän eläketurvan määrittely on yksilökohtaista, mutta monille se tarkoittaa elintason säilyttämisen mahdollisuutta. Koetaan että eläkeikään mennessä ollaan halutussa elintasossa ja eläkkeellä on tarkoitus vain ylläpitää sitä. Joillekin se voi taas tarkoittaa, että elintaso voidaan nostaa eläkkeen aikana. Numeraalisia summia riittävälle eläkkeelle on hankala antaa, koska elintason vaihtelu on yrittäjien keskuudessa suurta.

Yrittäjän ikä vaikuttaa eläkesäästämiseen riskinottokyvyssä. Nuoremmilla yrittäjillä on pitkällä aikavälillä paremmat mahdollisuudet palautua sijoituksiin tulleista tappioista, koska talouden yleinen suunta on nousujohteinen, vaikka lyhytkestoisia taantumia syntyykin. Vanhemmalla yrittäjällä, joka on jo lähempänä eläkeikää, voi samankaltaisista tappioista syntyä huomattavakin elintason lasku eläkkeellä. Tämän vuoksi on tärkeää arvioida jokaisen yrittäjän riskinottokykyä yksilöllisesti ja pohtia kuinka suuria riskejä yrittäjä on valmis ottamaan. YEL-eläkkeen tarjoama turva on riskitön, mutta tuotto on pienempi. Kun taas sijoituksissa voitto on suurempi, mutta siihen sisältyy aina riskejä. Kuitenkin tärkeintä eläketurvan kannalta on jossain muodossa säästämisen eläkettä varten. Mikäli yrittäjä ei koe sijoittamista omaksi eläkesäästämisen muodokseen, ei kannata jättää YEL-maksua minimiin vaan panostaa enemmän siihen, sillä vaikkakin eläkkeen kertyminen on hidasta, sitä tapahtuu. Myöhemmälläkään iällä ei kannata luovuttaa eläkesäästämisen suhteen, koska vaikka eläkesäästöjä on helpompi kerryttää pidemmällä aikavälillä, ei se ole mahdotonta hieman lyhyemmälläkään aikaväleillä.

Yrittäjien luottamuspuola YEL-vakuutukseen näkyy selvästi nykyisissä YEL-työtuloissa, suurin osa yrittäjistä luottaa muihin eläkesäästämisen muotoihin ja laskee YEL-vakuutuksen mahdollisimman pieneksi. Etenkin nuorten yrittäjien työtulot ovat alarajalla. Se miksi luottamuspuola on suurissa määrin on, selvinnee sillä, että yrittäjien maksamat YEL-vakuutus maksut ovat huomattavasti palkansaajien TYEL-maksuja suurempia, mutta eläkkeen karttumis- prosentti on sama kuin TYEL-vakuutuksessa. Yrittäjät kokevat, ettei nykyinen eläkejärjestelmä kannusta säästämään tai palvele yrittäjien tarpeita tarpeeksi hyvin. Vaikka sijoittamisella on teoriassa mahdollista kartuttaa suurempi

eläketurva, kuin YEL-vakuutuksella, tulee huomioida, ettei sijoittaminen ikinä ole riskitön vaihtoehto eläkesäättämiseen. Mikäli yrittäjä joutuu huomattavasti suunniteltua aikaisemmin esimerkiksi sairaseläkkeelle antaa YEL-vakuutus paremman turvaverkon sosiaalityönsä ansiosta kuin sijoittaminen.

Asiaan perehtymisen pohjalta koen, että turvallisoin tapa yrittäjälle saavuttaa haluttu eläketurva olisi maksaa päivärahaan oikeuttavaa eläkettä, jolloin yrittäjän sosiaaliturva pysyy suhteellisen kattavana ja tämän lisäksi sijoittaa esimerkiksi kuukausittaisilla talletuksilla summa, jolla yrittäjä pääsee tavoittelemalleen eläketurvan tasolle. Yrittäjän elämäntilanne sekä yrittäjän henkilökohtainen suunnitelma tulevaisuudesta, esimerkiksi perheen perustamishalukkuus vaikuttaa sijoitusstrategian luontiin. Mikäli yrittäjä haluaa perustaa perheen, tulee hänen huomioida vanhempainrahan sekä mahdollisen vanhempainvapaan vaikutus talouteen sekä säästöihin.

10. Lähdeluettelo

Accountor, Yrittäjän vakuutukset- mitkä ovat pakollisia, mitkä vapaaehtoisia?
<https://go.accountor.fi/yrittajan-vakuutukset/> luettu 26.02.2020

Elo, 2019, Vuosikertomus <https://www.elo.fi/tietoa-elosta/tulostiedot-ja-vuosikertomukset/elon-vuosi-2018> luettu 07.02.2020

Elo, YEL-maksut <https://www.elo.fi/yrittaja/maksut-ja-todistukset> luettu 15.01.2020

Eläketietokeskus, 2020, eläkkeellesiirtymisikä työeläkejärjestelmässä
<https://www.etk.fi/tutkimus-tilastot-ennusteet/tilastot/elakkeellesiirtymisika/> luettu 13.4.2020

Eläketietokeskus, 2019, Lakisääteisen eläkkeen suhde palkkoihin
<https://www.etk.fi/elakejarjestelmat/elaketurva/elakkeensaajien-kokonaistulot/elakkeiden-suhde-palkkoihin/> luettu 14.5.2020

Eläketietokeskus, YEL-työtulot <https://www.etk.fi/tutkimus-tilastot-ennusteet/tilastot/tyoelakevakuutetut/yel-vakuutetut-tyotulot/> luettu 13.2.2020

Erkkilä, 2019, Yhdistelmärahasto on helppo mutta kallis sijoitusmuoto
<https://www.salkunrakentaja.fi/2019/04/yhdistelmarahasto-sijoitusmuoto/> Luettu 3.4.2020

Fennia, Yrittäjän vakuutukset https://www.fennia.fi/fi/yritykset-ja-yrittajat/vakuutukset/aloittava-yrittaja/?gclid=EAlaIQobChMIIn8nE_J2_5wIVgYKYCh1yAgm4EAAYAiAAEgJcM_D_BwE&gclidsrc=aw.ds luettu 07.02.2020

Finlex, Yrittäjän eläkelaki 22.12.2006/1272
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20061272?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=yritt%C3%A4j%C3%A4n%20el%C3%A4ke#O1L1P2>
 luettu 10.01.2020

Handelsbanken, Korkorahastot
<https://www.handelsbanken.fi/fi/henkiloasiakkaat/saasta-ja-sijoita/rahastot/rahastosaastamisen-abc/korkorahastot> Luettu 3.4.2020

Heikkilä, 2019, Mikä on indeksi ja miten siihen voi sijoittaa?
<https://www.sijoittaja.fi/36431/mika-on-indeksi-ja-miten-siihen-voi-sijoittaa/> luettu 15.4.2020

Inderes, 2019, Osakkeet ja korot <https://www.inderes.fi/fi/kysymys/osakkeet-ja-korot> luettu 21.5.2020

Ilmarinen, 2019, vuosikertomus https://www.ilmarinen.fi/siteassets/liitepankki/ilmarinen/taloudellisia-tietoja/toimintakertomus-ja-tilinpaatos/toimintakertomus_ja_tilinpaatos_-2018.pdf luettu 07.02.2020

Kansaneläkelaitos, 2019, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutustuki <https://www.kela.fi/tyokyvyttomyyselake-ja-kuntoutustuki> luettu 25.5.2020

Kullas ja Myllyoja, Nainen ja rikastumisentaito, Talenum Media Oy, 2014

Pörssisäätiö, 2016 osakeopas <https://www.porssisaatio.fi/blog/books/osakeopas/> luettu 26.5.

Pörssisäätiö, sijoituskoulu <https://www.porssisaatio.fi/sijoituskoulu/miten-osakesaastotili-toimii/> luettu 17.5.2020

Pörssisäätiö, 2015, sijoitusrahasto-opas <https://www.porssisaatio.fi/blog/books/sijoitusrahasto-opas/> luettu 25.5.

rakli, 2020, Miksi sijoittaa kiinteistöihin <https://www.rakli.fi/kiinteistosijoittaminen/miksi-sijoittaa-kiinteistoihin/> luettu 1.6.2020

Rumpu, 2019, Mikä on yrityksen kassavirta <https://netvisor.fi/blog/mika-on-yrityksen-kassavirta/> luettu 2.6.

SalkunRAkentaja, 2014, PS_tili tarjoaa verohyötyjä kärsivällisille sijoittajille <https://www.salkunrakentaja.fi/2014/02/ps-tili-tarjoaa-verohyotyja-karsivalliselle-sijoittajalle/> luettu 26.02.2020

Saario, Seppo: Saarion sijoituskirja: Miten sijoitan pörssiosakkeisiin. WSOYpro, 2007

Sijoittaja, Osakesäästötili <https://www.sijoittaja.fi/osakesaastotili/> luettu 17.5.2020

Sijoittaja, Rahastot <https://www.sijoittaja.fi/sijoittaminen/mihin-voi-sijoittaa/rahastot/> luettu 31.5.2020

Sijoittajat.fi, Osakesäästötili- sijoittajan tietopaketti <https://www.sijoittaja.fi/osakesaastotili/>

sijoittajat, 2020, aloita sijoittaminen! -askel askeleelta opas <https://www.sijoittaja.fi/sijoittaminen/aloita-sijoittaminen-askel-askeleelta-opas/> luettu 25.5.2020

Taloustaito, 2018, Yrittäjä- iso vai pieni YEL-maksu

<https://www.taloustaito.fi/Rahat/iso-vai-pieni-yel-maksu/#bebee0ff> luettu 28.5.

Varma, 2020, Vuosikertomus

<https://www.varma.fi/muut/yhtiotietoa/vuosikertomus/> luettu 07.02.2020

Viljanen, 2019, Miten aloittaa sijoittaminen?

<https://www.viisasraha.fi/N%C3%A4k%C3%B6kulma/Miten-aloittaa-sijoittaminen>

Virta ym, 2015, sijoitusrahasto-opas https://www.porssisaatio.fi/wp-content/uploads/2015/05/sijoitus_rahasto_opas_2015_b.pdf

luettu 19.02.2020

Verohallinto, 2020, Sijoitukset

<https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/omaisuus/sijoitukset/> luettu 1.6.2020

Veritas, sijoitustoiminta <https://www.veritas.fi/tietoa-veritaksesta/sijoitustoiminta>

luettu 07.02.2020

Veritas, 2019, Vuosikertomus

https://www.veritas.fi/vuosikertomus2018/dist/images/pdf/Veritas_vuosikertomus_2018_FI_15042019.pdf luettu 07.02.2020

Veritas, YEL-laskuri <https://www.veritas.fi/yrittajat/yel-vakuutus/yel-laskuri> luettu 5.6.2020

Varma, Yrittäjä- jouta ja säästä

<https://www.varma.fi/muut/blogi/postaukset/2017-q4/yrittaja---jouta-ja-saasta/> luettu 29.5.2020